

MOKYKIMĖS, VISKĄ DARYDAMI DRAUGE

Į FUNKCIONALUMĄ ORIENTUOTA MOKYMO PROGRAMA DAUGYBINĘ NEGALIĄ TURINTIEMS VAIKAMS IR PAAUGLIAMS

"A. Bartimeus – Icevi" publikacija

Autoriai:

Coen G.A. De Jong, Marlies L.C. Raemaekers – Alana M. Zambone

"Bartimeus" 2002

"MOKYKIMĖS, VISKĄ DARYDAMI DRAUGE"

"A. Bartimeus – ICEVI" publikacija

© Bartimeus 2002

"Mokykimės viską darydami drauge: į funkcionalumą orientuota mokymo programa dugybinę negalią turintiems vaikams ir paaugliams", autoriai: Coen G.A. de Jong, Marlies L.C. Raemaekers, Alana M. Zambone

Pirmą kartą išspausdinta: 2002 m.

ISBN: 90-71534-44-8

Iliustracijos: Neliëke Manders

"Bartimeus"
Funkcinė mokymo programa
Pašto dėžutė 87
3940 AB DOORN
NYDERLANDAI

El. paštas: fc@bartimeus.nl

Tel.: 0031-343526911
Faks.: 0031-343513996

IŽANGA

Brangus skaitytojau,

Ši knyga yra ilgo proceso ir daugelio žmonių sudėtų pastangų rezultatas. Po eilės susitikimų su keletu ICEVI narių, kurių metu kolektyviai svarstėme naujas idėjas, prasidėjo darbas su ICEVI darbo grupe, susijęs su daugybinę negalią turinčiais vaikais. Mes tapome stabiliai augančia grupe, nes proceso metu, laikas nuo laiko, prie mūsų prisijungdavo kolegos iš viso pasaulio. Kadangi susitarėme dirbti susirašinėdami laiškais, grupės narių skaičius galėjo augti laisvai be jokių finansinių apribojimų. Tuo pačiu dėl didelio narių skaičiaus jų indėlis į grupinį darbą irgi buvo labai didelis. Dėl pasiaukojančio Robert Mortimer, tuometinio mano pavaduotojo, darbo mes galėjome tęsti savąjį.

Pagrindiniai asmenys, dirbę prie pirmojo šios funkcinės mokymo programos juodraščio, buvo susitikę keliose pasaulio vietose. Susitikimai prasidėjo Nyderlanduose, kur David Baine surengė su Funkcine mokymo programa susijusius mokymus. Darbui gelbėjo ir tai, kad pagrindinis asmuo tam tikrame regione dirbo su vietine darbo grupe. Kad sužinotų, kokią naudą gali atnešti Funkcinė mokymo programa, šios grupės ištyrinėjo mūsų sritį. Galiausiai mes trys, Alana Zambone, Marlies Raemaekers ir aš, sukūrėme knygos tekstą ir visą jos struktūrą.

Pastaraisiais metais dažnai buvo keliamas klausimas, ar sprendžiant tokius klausimus galima naudoti vietiniame kontekste surinktą medžiagą. Atsakymas visada buvo "Taip". Tokia medžiaga tam ir yra kuriama, kad būtų naudojama. Mes tikimės, kad ja pasinaudoti galėsite ir jūs, brangūs skaitytojai. Būtų tiesiog puiku, jei nepatingėtumėte mums atsiųsti savo komentarų ir pasiūlymų. Nusprendę tai padaryti, rašykite mums apačioje nurodytu adresu. Jei tokių komentarų ir pasiūlymų susidarys pakankamas kiekis, mes pabandysime juos publikuoti. Pavyzdžiui, padedami ICEVI žurnalo.

Galite laisvai kopijuoti šią knygą ar atskiras jos dalis. Taip pat galite laisvai versti ją į kitas kalbas. Tokiu atveju mes tik norėtume jūsų paprašyti aiškiai nurodyti knygos originalų pavadinimą, jos kilmę ir tą faktą, kad pateikiate originalo vertimą.

Mes tikimės, kad ši knyga bus naudinga tėvams ir motinoms, šioje srityje dirbantiems specialistams ir mokytojams, trumpinant – visiems, kas stengiasi savo daugybinę negalią turintiems vaikams suteikti kiek įmanoma daugiau pagalbos ir palengvinti jų augimą.

Coen G.A. de Jong
"Bartimeus" pirmininkas ir vadovas
Buvęs ICEVI prezidentas

FUNKCINĖS MOKYMO PROGRAMOS MODELĮ SUKŪRĖ IR ATITINKAMOJE SRITYJE
IŠBANDĖ VIETINĖS DARBO GRUPĖS, KURIOMS VADOVAVO

NUOLATINIO ICEVI KOMITETO ASMENIMS SU DAUGYBINE NEGALIA

NARIAI

COEN DE JONG
ALANA ZAMBONE

PIRMININKAS
SEKRETORĖ

EDWARD MAKUMI
JOHAN VAN DER POEL
AKHIL PAUL
MILA WAYNO
ISABEL AMARAL
MARLIES RAEMAEEKERS
GRACIELA FERIOLI
LILLY WILLIAMS
HELEN DAISLEY
GENDY RITZEMA

ICEVI – AFRIKA
ICEVI – AFRIKA
ICEVI – AZIJA
ICEVI – RYTŲ AZIJA
ICEVI – EUROPA
ICEVI – EUROPA
ICEVI – LOTYNŲ AMERIKA
ICEVI – ŠIAURĖS AMERIKA/KARIBAI
ICEVI – RAMIOJO VANDENYNŲ REGIONAS
ICEVI – RAMIOJO VANDENYNŲ REGIONAS

ROBERT MORTIMER
ROELY BROUWER

PIRMININKO PAVADUOTOJAS
SEKRETORĖS PAVADUOTOJAS

KONSULTANTAS:
DAVID BAINE (KANADA)

PATARĖJAI:
ANAMARIA BENARD DA COSTA (PORTUGALIJA)
FRANS GUNTHER (NYDERLANDAI)
KIRK HORTON (TAILANDAS)
LINDA MAMER (KANADA)
GLADYS NYAGA (KENIJA)
LUCIA PICCIONE (ARGENTINA)
RANDY WEISSER (FILIPINAI)

TURINYS

Ižanga	7
<u>I dalis</u>	
I funkcionalumą orientuota mokymo programa	11
Mokymo planavimas	16
Kaip vyksta pats mokymasis	30
Kaip tęsti mokymus	40
<u>II dalis</u>	
Atvejų ir veiklų pavyzdžiai	45
Atvejų pavyzdžiai	47
Šaltiniai	87
Priedas	89

IŽANGA

<p>Kas per knyga yra "Mokykimės, viską darydami drauge"?</p>	<p>"Mokykimės viską darydami drauge" yra vadovas, skirtas vaikams*</p> <ul style="list-style-type: none"> • su regėjimo negalia ir viena ar keliomis papildomomis negalios formomis • kurie negali naudotis formalia švietimo sistema • padėti jiems išmokti dalyvauti bendrose veiklose kartu su savo šeimomis ir bendruomenėmis
---	---

<p>Kodėl mums kartais sunku padėti daugybinių negalią turintiems vaikams mokytis?</p>	<p>Kai vaikai turi dvi arba daugiau negalių, padėti jiems mokytis gali būti sunku. Taip yra todėl, kad kiekviena iš negalių veikia ir kitas. Kad suvoktume tokį poveikį, galime susimąstyti, kas gaunasi, draugėn sumaišant keletą patiekalų. Taip sukuriamas visai naujas skonis, kaip ir kario prieskonių mišinyje. Lygiai taip pat dvi ar daugiau negalios formų turintis vaikas vystosi kitaip, nei tas, kuris turi tik vieną negalią. Vaikai su daugybine negalia</p> <ul style="list-style-type: none"> • jaučia tuos pačius jausmus, troškimus ir turi tuos pačius poreikius kaip ir vaikai, kurie nėra neįgalūs • turi sugebėjimų, tačiau juos gali būti sunku pastebėti • galbūt turės tuos pačius užsiėmimus atlikti kitokiais būdais • mokosi tokiais būdais, kurie skiriasi nuo vaikų, neturinčių negalios, mokymosi metodų • turi sulaukti paramos ir pagalbos, jei norime, kad jie dalyvautų šeimos ir bendruomenės gyvenime <p>Tokie vaikai geriausiai mokosi UŽSIIMDAMI VEIKLA KARTU su kitais asmenimis realioje gyvenimo situacijose.</p>
--	--

* Redaktoriaus pastaba: šioje knygoje naudodami terminą "vaikas", mes turime galvoje vaikus ir paauglius. Bendrąja prasme naudodami "jis", "ji", "jo" ir kitus vyriškos giminės įvardžius, turime galvoje ir mergaites.

Kodėl yra svarbu padėti šiems vaikams mokytis?

Padėdami šiems vaikams mokytis, mes užkertame kelią plisti jų negaliai.

Dalyvavimas jų šeimoms ir bendruomenėms svarbioje mokomojoje veikloje suteikia šiems vaikams orumo. Tai taip pat įgalina vaikus

- remtis savo stipriosiomis pusėmis ir gebėjimais
- bendrauti ir socializuotis su kitais
- sugebėti priimti sprendimus
- gyventi prasmingą gyvenimą

Vaikui išmokus atlikti čia aprašomas veiklas, jo šeimai ir bendruomenei tampa lengviau

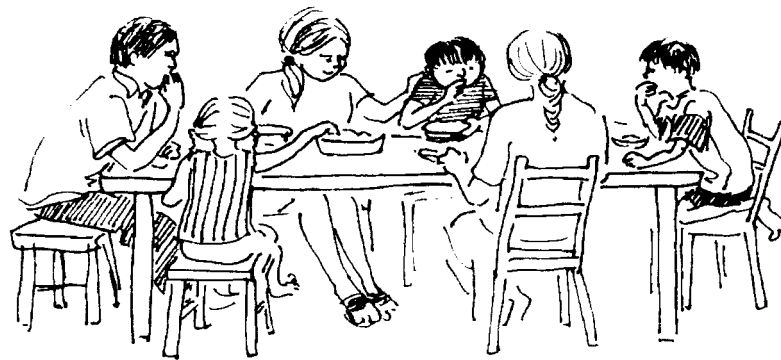
- su vaiku sukurti teigiamą santykį
- išmokti su vaiku bendrauti ir socializuotis
- išmokti vaikui padėti ir įtraukti jį į savo veiklą
- įvertinti vaiko gebėjimus

Kaip mes galime padėti vaikams mokytis?

Mes galime padėti vaikams mokytis, su jais užsiimdami tokia veikla,

- kuri yra jų kasdienio gyvenimo dalis
- kuri išstobulins jų sugebėjimus ir savarankiškumą
- padidins jų galimybes dalyvauti jų šeimų ir bendruomenių kasdieniniame gyvenime

Mokomoji veikla, sudaranti jų kasdienio gyvenimo dalį, yra pats natūraliausias būdas padėti jiems vystytis. Toks mokymo metodas vadinamas **į funkcionalumą orientuota mokymo programa**. Pagal tokią programą vaikas mokosi veiklos, kuri jam yra reikšminga kasdieniniame gyvenime. Šis metodas yra ypač naudingas sunkiai besimokantiems vaikams, kadangi pagal ją vaikas mokosi naujų sąvokų ir įgūdžių, tačiau pats mokymasis yra natūrali įprastos veiklos dalis.

I DALIS

Į FUNKCIONALUMĄ ORIENTUOTA MOKYMO PROGRAMA

Kas yra į funkcionalumą orientuota mokymo programa?

Pagal į funkcionalumą orientuotą mokymo programą mes pritaikome informaciją apie vaiką ir jo gyvenimo situaciją tam, kad

- išmokytume jį tam tikrų dalykų, mokymus paverčiant natūralia dienos dalimi, neskiriant jiems atskiro laiko
- užsiėmimą suskirstytume į mažus žingsnelius, taip padėdami vaikui mokytis
- atlikti šiuos žingsnelius vaiką mokytume toje vietoje, kurioje ir kiti užsiima ta pačia veikla
- išmokytume vaiką tokios veiklos, kurios mokėjimas padidins jo galimybes ateityje

Ką, mokydami pagal į funkcionalumą orientuotą mokymo programą, mes turime žinoti apie vaiką ir jo šeimą?

Vaiką mokydami funkcinių užsiėmimų metu mes turime

- žinoti vaiko gebėjimus, jo poreikius ir tai, kaip jis mokosi,
- susipažinti su jo aplinka ir joje vykstančiomis veiklomis
- suvokti, kaip vaikas dalyvauja savo namų ir bendruomenės gyvenime
- identifikuoti vaikui ir jo šeimai svarbias veiklas

Ką mes turime žinoti apie vaiko negalias bei jo gebėjimus?

Svarbu žinoti, kokią įtaką vaiko negalios daro jo vystymuisi ir mokymuisi.

Gali būti labai naudinga susirinkti informaciją apie kiekvieną iš jo negalių, nes dėl kai kurių iš jų, dirbant su vaiku, gali prireikti ypatingos įrangos, pratimų, medicininių, chirurginių ar terapinių priemonių.

Svarbiausias dalykas, ką turite išsiaiškinti apie daugybinę negalią turinčius vaikus, yra jų gebėjimai.

Pastaba: prieduose ieškokite informacijos apie klausos, regos ir protinę negalią.

Kokios veiklos turi išmokti vaikas, besimokydamas pagal šią programą?

Vaikas turėtų išmokti kartu su savo šeima dalyvauti veikloje, kuri

- yra vaiko kasdienio gyvenimo dalis
- yra svarbi šeimoms nariams ir bendruomenei
- padeda vaikui būti saugiam
- padeda vaikui vystyti savo savarankiškumą
- padeda vaikui sąveikauti su aplinkiniais
- suteikia vaikui daugiau galimybių ateityje

Kaip pasirinkti veiklos, kurios vaikas mokysis, rūšis?

Mes pasirenkame veiklas, klausinėdami šeimos narių,

- kokie užsiėmimai padės vaikui išstbulinti savo gebėjimus
- kokia veikla išplės vaiko dalyvavimo savo namų ar bendruomenės gyvenime mastą
- kokia veikla padės vaikui išlikti saugiam
- ko pats vaikas nori mokytis
- ką vaikui patinka veikti
- ar, išmokdamas kažkokį veiksmą, vaikas taps savarankiškesnis
- ar išmokta veikla kažkokiu būdu pagerins vaiko gyvenimo kokybę ir galimybes ateityje
- ar įprasta, kad tokio pat amžiaus ir lyties vaikai turėtų mokėti šiuos veiksmus
- ar ši veikla suteiks vaikui daugiau galimybių sąveikauti su visuomene

Kas turėtų vaikui padėti išmokti tam tikros veiklos?

Asmuo, padedantis vaikui mokytis tam tikros veiklos, turėtų būti kažkas,

- su kuo vaikui patinka leisti laiką
- kam patinka leisti laiką su vaiku
- kas gali būti su vaiku tuo metu, kai įprastai yra vykdoma ši veikla
- gali skirti pakankamai laiko ir kartu su vaiku užsiimti šia veikla

<p>Kodėl mes turėtume padėti vaikui mokytis natūraliu būdu?</p>	<p>Kažkokios veiklos mokymasis natūraliu būdu</p> <ul style="list-style-type: none"> • padeda vaikui mokytis greičiau ir lengviau • padeda šeimai vaiką motyvuoti, kadangi jis atlieka jiems svarbius dalykus • laiką ir vietą paverčia pagalbinėmis priemonėmis, kurios padeda vaikui atsiminti, kada ir kur reikia šį užsiėmimą atlikti • padeda šeimai, nes jos nariai gali mokyti vaiką jį prižiūrėdami
--	---

<p>Ką reiškia žodžiai "padėti vaikui mokytis natūraliu būdu"?</p>	<p>Mes padedame vaikui išmokti tam tikros veiklos, atlikdami ją kiek įmanoma natūraliau. Tai reiškia, kad</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaikas mokosi šios veiklos tuo metu, kai kito to pačio amžiaus ir lyties vaikai jos mokosi • mes pradedame kartu su vaiku užsiiminėti tam tikra veikla iš karto, kai tik jis gali atlikti nors keletą jos žingsnelių. Tai padeda lėtai besimokančiam vaikui įvaldyti užsiėmimą lygiai taip pat, kaip vaikai išmoksta tai padaryti savarankiškai brendimo metu. Pavyzdžiui, mes norime, kad iki penkerių metų amžiaus vaikas išmoktų savarankiškai užsidėti trumpikes. Vaikui esant jaunesnio amžiaus, kiekvieną kartą mums jį rengiant, turėtume padėti jam mokytis užsitraukti jas nuo kelių iki savo sėdmenų. • vaikas užsiima šia veikla toje pačioje vietoje, kur ir kiti ja užsiima. Pavyzdžiui, jei namuose šeimos nariai valgo arba rengiasi tam tikroje vietoje, vaikas taip pat turėtų valgyti ir rengtis ten.
--	---

MOKYMOSI PLANAVIMAS

<p>Kodėl svarbu gerai pažinti vaiką ir jo aplinką?</p>	<p>Mes turėtume skirti laiko tam, kad gerai vaiką pažintume. Keletas dalykų, kuriuos mums reikėtų žinoti, yra</p> <ul style="list-style-type: none"> • gebėjimai ir poreikiai • pomėgiai ir nemėgstami dalykai • situacijos ir kasdienė rutina • būdas, kuriuo vaikas mokosi <p>Šių dalykų žinojimas padeda mums</p> <ul style="list-style-type: none"> • tam tikro veiksmo mokymąsi paversti natūralia kasdienio gyvenimo dalimi • nuspręsti, koks būdas padėti jam išmokti bus pats tinkamiausias • nuspręsti, koku tinkamiausiu būdu reikėtų šį užsiėmimą suskaidyti į žingsnelius, kad vaikui būtų lengviau jo mokytis • suplanuoti, kaip kartu su vaiku užsiimsite šia veikla
---	--

<p>Kodėl svarbu pažinti vaiko šeimą?</p>	<p>Svarbu skirti laiko, kad pažintumėte vaiko šeimą, nes</p> <ul style="list-style-type: none"> • jei pasirinksite šeimai svarbius užsiėmimus, tai jos narius motyvuos padėti vaikui mokytis • kai žinome su vaiku susietus jo šeimos norus, tai mums padeda įvertinti jo galimybes ateityje. Pavyzdžiui, jei šeima daug laiko praleidžia žvejojama, ir jie norėtų, kad šioje veikloje dalyvautų ir vaikas, jam augant žvejyba gali tapti svarbia jo laisvalaikio veikla ar netgi kažkuo sietis su jo profesija. • žinojimas, kokia yra vaiko ir šeimos sąveika, gali padėti mums taip suplanuoti savo vykdomus vaiko mokymus, kad jie derėtų prie šeimos būdų kartu leisti laiką • jei savo mokymo planą priderinsite prie kasdienio šeimos gyvenimo, suteiksite jiems galimybę su vaiku užsiimti šia veikla reguliariai • šeimos tvarkaraščio ir atsakomybių žinojimas gali padėti mums suplanuoti, kada ir kaip vaikas mokysis tam tikro veiklos
---	--

**Kokiais būdais mes galime pažinti
vaiką ir jo šeimą?**

Pažinti vaiką ir jo šeimą mes galime

- stebėdami vaiką skirtingu metu ir skirtingose vietose
- pasikalbėdami su kitais jį prižiūrinčiais asmenimis
- stebėdami, kaip vaikas reaguoja į skirtingus dalykus
- stebėdami kasdienius vaiko ir jo šeimos narių įpročius
- stebėdami, kaip šeima vaiką prižiūri

**Kokiais būdais mes galime
susipažinti su vaiko aplinka?**

Mes galime susipažinti su vaiko aplinka

- aplankydami vietas, kuriose vaikas ir jo šeima leidžia laiką
- paprašydami šeimos šią aplinką apibūdinti, kad suvoktumėte, kaip jie patys ją mato ir vertina
- braižydami aplinkos ir joje išsidėliojusių objektų brėžinius

Ką mes turime žinoti apie vaiką, kad padėtume jam mokytis?

Stebėdami vaiką atliekant įvairiausių veiksmus ir kalbėdami su jį pažįstančiais žmonėmis, mes turėtume stengtis surasti atsakymus į šiuos klausimus:

- ką vaikas sugeba atlikti
- kuo vaikas domisi
- ar vaikui patinka mokytis naujų dalykų
- ar vaikas imituoja kitus vaikus arba suaugusiuosius
- ar vaikui patinka kitiems parodyti, kokių naujų dalykų jis išmoko
- ar vaikas linkęs pats pradėti kažkokią veiklą
- kaip vaikas reaguoja į pažįstamas situacijas
- kaip vaikas išmoko to, ką žino ir sugeba atlikti
- kaip vaikas reaguoja į naujas situacijas
- kaip vaikas reaguoja, kai žmonės su juo kalbasi arba liepia jam kažką padaryti
- kaip vaikas reaguoja, kai kiti žmonės jį liečia arba bando fiziškai padėti jam kažką atlikti
- kaip vaikas reaguoja į skirtingus žmones
- iš kur kiti žmonės sužino, kas vaikui patinka, ir ko jisai nori
- koku būdu vaikas bendrauja su kitais
- kaip vaikas sprendžia problemas
- kaip vaikas naudojasi savo regėjimu
- kaip vaikas naudojasi kitais savo gebėjimais – judėjimu, klausa, kalba ir t.t.

Ką mes turime žinoti apie vaiko šeimą?

Pažindindamiesi su šeima, turėtumėte stengtis rasti atsakymus į šiuos klausimus

- kokie yra jų su vaiku susiję norai ir svajonės
- kokie yra jų su vaiku susiję rūpesčiai ir baimės
- kokios vaiko savybės jiems patinka
- kas, bendraujant su vaiku, jiems atrodo sudėtinga
- ko jie tikisi iš kitų savo vaikų, kokios su jais susiję baimės juos kamuoja
- kokios yra jų atsakomybės
- kokios yra jų kasdieninės darbotvarkės
- ką jiems patinka veikti
- ko jie nemėgsta veikti
- kokia yra jų sąveika su šiuo vaiku ir kitais jų vaikais
- kaip jie rūpinasi vaiku
- kokios pagalbos, prižiūrėdami savo vaiką, jie norėtų sulaukti

Ką mes turime žinoti apie vaiką supančią aplinką?

Mums lankantis ir stebint vaiką supančią aplinką, mes turėtume

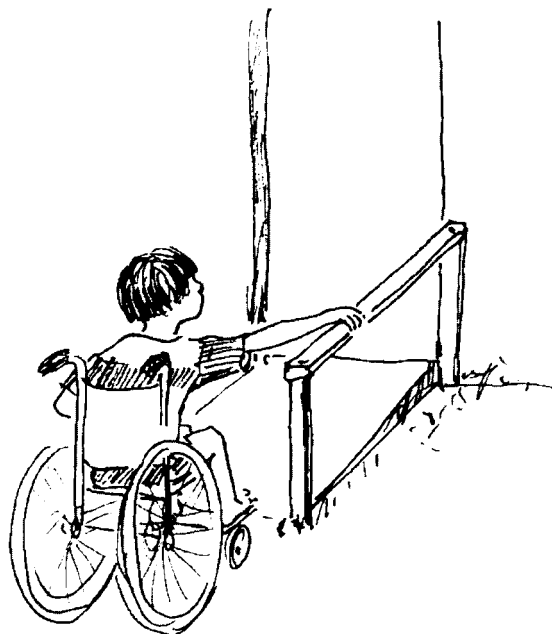
- nustatyti vietas, kuriose šeimos nariai ir kiti panašaus amžiaus vaikai dalyvauja jų kasdienio gyvenimo veiklose
- nustatyti vietas, kuriose šeimos nariai ir kiti panašaus amžiaus vaikai dalyvauja bendruomenės veiklose
- pastebėti, kokias priemones šeima naudoja, ir kur jos sudėtos
- pastebėti sąlygas, galinčias palengvinti arba apsunkinti vaiko buvimą tam tikroje vietoje. Pavyzdžiui, jei paplūdimys yra toli nuo namų, vaikščioti negalinčiam vaikui jį pasiekti gali būti sunku.
- tuo metu, kai vaikas užsiima tam tikra veikla, pastebėti aplinkos triukšmą ar joje esančius šviesos šaltinius. Stebėkite, kaip vaikas reaguos į šiuos trikdžius – ar jie išblaškys jo dėmesį, ar padės jam mokytis.
- stebėti vaiką, kad sužinotumėte, ar jo aplinkoje yra kažkokių konkrečių vietų, kuriose vaikui patinka būti. Pavyzdžiui, jei vaikui patinka būti lauke, tai gali būti puiki vieta mokytį jį žaisti.
- paklausti šeimos, ar būtų galima pakeisti aplinką, jei tai būtina, norint vaikui padėti
- apžiūrėti, ar jo aplinkoje nėra vaikui pavojingomis galinčių būti vietų
- detaliai aprašyti erdvę, kurioje būdamas vaikas mokysis tam tikros veiklos

**Kaip mes galime panaudoti gautą
informaciją, kurdami mokymo
planą?**

Mes turėtume užsirašinėti, ką sužinome apie kasdieninį vaiko gyvenimą, kad galėtume kartu su šeima planuoti

- veiklas, kuriomis su vaiku užsiimsime
- koku metu su vaiku tomis veiklomis užsiimsime
- kokiose vietose su vaiku užsiimsime šiomis veiklomis
- kas kartu su vaiku tomis veiklomis užsiims
- kaip mes veiklas suskaldysime į žingsnius ir padėsime vaikui jų išmokti

Pastaba: kitame lape rasite INFORMACIJOS APIE VAIKĄ IR JO ŠEIMĄ formos pavyzdį, kuris gali pasitarnauti jums fiksuojant sužinotą informaciją apie vaiką, jo šeimą ir jo aplinką.

INFORMACIJOS APIE VAIKĄ IR JO ŠEIMĄ FORMA

VARDAS:

AMŽIUS:

PAGRINDINIS GLOBĖJAS:

ŠEIMA:

ADRESAS:

ISTORIJA:

AKIŲ/SVEIKATOS BŪKLĖ:

APLINKA:

KASDIENIS VAIKO IR ŠEIMOS GYVENIMAS: (Apibūdinkite vaiko gyvenimą; juo besirūpinančius ir su juo sąveikaujančius žmones; aplinkas, kuriose vaikas leidžia savo laiką. Pažymėkite, jei vaiko užsiėmimai ir aplinkos skiriasi nuo šeimos)

ŠEIMOS NORAI:

STIPRIOSIOS PUSĖS IR GEBĖJIMAI: (Apibūdinkite, kaip vaikas bendrauja; jo gyvenimiškus įgūdžius, buitinius, laisvalaikio, bendruomeninius, socialinius ir profesinius gebėjimus; kaip jis sugeba naudotis rankomis, kojomis, rega, klausa ir kitomis justimų, judėjimo ir rankų funkcijomis; ir dalykus, kuriuos vaikas mėgsta arba nemėgsta).

<p>Ką mes turėtume įtraukti į savo planą?</p>	<p>Norėdami sukurti tokį planą, kuris padėtų vaikui išmokti tam tikros veiklos, mes turėtume</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifikuoti tos veiklos žingsnelius ir juos apibūdinti • nuspręsti, ar reikės adaptuoti pačią veiklą, jos priemones ir situaciją • identifikuoti strategijas, kurias naudosime, siekdami padėti vaikui išmokti veiklos žingsnelius • nuspręsti, kaip motyvuosime vaiką išmokti šios veiklos <p>Norėdami kažkokį veiksmą suskirstyti į žingsnelius,</p> <ul style="list-style-type: none"> • stebėkite ką nors, atliekantį šį veiksmą • nubraižykite arba aprašykite tai, kaip tas kažkas šį veiksmą atlieka • patys pabandykite atlikti užsiėmimo žingsnelius • pakeiskite savo aprašą, jei žingsneliai nėra aiškūs ar išbaigti <p>Patartina stebėti keletą skirtingų tą patį darančių bendruomenės narių, tada pasirinkti vaikui tinkamiausią būdą</p>
--	---

<p>Ką dar mes turime apibūdinti savo plane?</p>	<p>Sudarinėdami planą, taip pat turėtume apibūdinti</p> <ul style="list-style-type: none"> • laiką ir vietą, skirtus užsiimti šia veikla • ko reikia veiklai pasiruošti • kaip šią veiklą suskirstysime į žingsnelius • kaip padėsime vaikui šios veiklos išmokti • kaip užbaigsime veiklą, pavyzdžiui, susitvarkydami arba į vietą sudėdami priemones • ką veiksime po to, kai veikla bus baigta
--	---

Ar turėtume adaptuoti veiklą vaikui?

Jei vaikui sunku atlikti kažkokį veiksmą lygiai taip pat kaip ir kitiems vaikams, mums gali prireikti

- adaptuoti būdą, kuriuo vaikas atlieka šį veiksmą, pavyzdžiui, į vietą, kur šeima paprastai valgo, vaikas gali nušliaužti
- modifikuoti naudojamą priemonę, pavyzdžiui, šaukšto kotelį apvynioti medžiaga, kad vaikui būtų patogiau jį laikyti
- kažką pakeisti toje aplinkoje, kurioje vaikas dalyvauja minimoje veikloje, pavyzdžiui, prašymosi priemonės virš kriauklės išdėlioti tokia eilės tvarka, kuria jis jomis naudosis

Adaptuokite situacijas tik tada, kai tai būtina, kad vaikas išmokytų kažką atlikti. Sėkmingai veikiančių adaptacijų nekeiskite.

Kad būtų lengviau apsispręsti, kokių adaptacijų reikia, mes galime

- atlikti šį veiksmą kartu su vaiku
- stengtis pastebėti vaiko savarankiškai atliekamus žingsnius
- stengtis pastebėti tas vietas, kuriose vaikui prisireikia pagalbos, ir kokios pagalbos jam prisireikia
- stengtis pastebėti pačio vaiko atliekamas adaptacijas
- ieškoti būdų situaciją adaptuoti ar modifikuoti taip, kad vaikas galėtų atlikti žingsnelį savarankiškai. Pavyzdžiui, maitinimosi vietoje galime pridėti pagalvėlių, kurios padėtų vaikui valgymo metu sėdėti savarankiškai.
- adaptacijų aprašymus įtraukite į mūsų planą

Pastaba: daug naudingų adaptacijų aprašymų galite rasti tokiose knygose, kaip „Neįgalūs kaimo vaikai“, „Kai gydytojo nėra“ ir Pasaulio sveikatos organizacijos vadovuose „Bendruomeniniai mokymai žmonėms su negalia“

Apie ką dar turime pagalvoti planuodami?

Sudarinėdami savo planą, mes turėtume pagalvoti apie tai,

- kaip užsiėmimo metu padėsime vaikui spręsti iškilusias problemas
- koku greičiu vaikas turi išmokti kažkokią veiklą įvykdyti
- kaip tiksliai vaikas turi išmokti kažką atlikti
- kokios medžiagos ir įranga bus naudojami šios veiklos metu
- kaip šią veiklą supaprastinti
- kaip šią veiklą padaryti vaikui įdomesne
- kokių galimybių mokytis to pačio veiksmo skirtingose situacijose vaikas turės

Pastaba: kitame puslapyje rasite VEIKLOS PLANO formos pavyzdį, kuris gali pasitarnauti aprašant savo mokomąjį planą.

VEIKLOS PLANAS

Vardas:	Laikotarpis:
Veikla:	Kur:
Tikslas:	Su kuo:
ŽINGSNIAI:	
PASIŪLYMAI MOKYMUUI:	
IDĒJOS ADAPTAVIMUI:	

**Ar turėtume toliau mokytis
kažkokios veiklos, net jei vaikas
nesugeba išmokti visų žingsnių?**

Net jei vaikas negali visų tam tikro užsiėmimo žingsnių atlikti savarankiškai, mes ir toliau turėtume užsiimti su juo tuo pačiu, jei ši veikla yra svarbi jo šeimai ir bendruomenei. Kai kuriuos žingsnelius jis gali išmokti savarankiškai, o mes ir toliau galime padėti jam mokytis likusių. Tai padidins veiklą, kuriomis vaikas gali mėgautis, skaičių. Pavyzdžiui, vaikui, kuris negali savo rankų pakelti virš galvos, visada reikės padėti per galvą persitraukti marškinėlius ir į rankoves įkišti rankas. Jei padėsite vaikui kai kuriuos žingsnius atlikti savarankiškai, pavyzdžiui, nusitraukti marškinėlius nuo krūtinės į apačią, tai išplėtos jo sugebėjimus.

KAIP VYKSTA PATS MOKYMASIS

Kaip mes galime mokymąsi paversti natūraliu vaiko potyriu?

Norėdami mokymąsi paversti natūralia kartu atliekamos veiklos dalimi, mes turėtume

- visada su vaiku šia veikla užsiimti tokiu būdu, kuris yra įprastas jų šeimos gyvenime
- pasinaudoti atsirandančiomis galimybėmis padėti vaikui mokytis ir dalyvauti įvairioje veikloje
- visada kalbėti tokia kalba, kuri yra šiai šeimai tipiška
- vaikui suteikti tik tiek informacijos, kiek jos yra būtina, kad jis suprastų, ką turi daryti
- padėti vaikui pastebėti aplinkoje esančius natūralius priminimus, galinčius padėti jam atsiminti, kaip kažką reikia atlikti. Pavyzdžiui, atkreipkite vaiko dėmesį į ryžių puode užvirusį vandenį.
- pasakyti vaikui, ką jisai daro, ir, ar jis tai daro teisingai
- padėti vaikui pastebėti teigiamus veiklos rezultatus. Pavyzdžiui, paklauskite vaiko, ar išsivalius dantis, jis burnytėje jaučia malonius pojūčius.

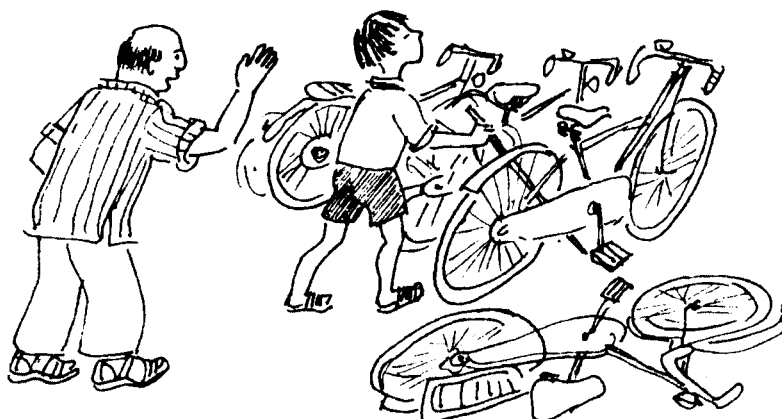
Kaip vaikas išmoksta tam tikros veiklos?

Vaikas išmoksta atlikti kažkokią veiklą, darydamas ją drauge su mumis. Vaikas mokysis sparčiau, jei šią veiklą visada atlikinėsime

- toje pačioje vietoje
- tuo pačiu būdu
- su tomis pačiomis priemonėmis

Vaikui taip pat bus lengviau mokytis, jei mes

- prieš pradėdami užsiėmimą, atkreipsime į jį vaiko dėmesį
- užsiėmimo metu vaiko dėmesį išlaikysime
- aiškiai paaiškinsime vaikui, ką ir kaip jis turi padaryti
- motyvuosime vaiką atlikti veiksmą, net jei jis yra sudėtingas, nepatogus arba neįdomus
- padėsime vaikui išvengti nevilties ir pykčio pojūčių
- kai vaiką apims neviltis ar nusiminimas, paguosime jį neatlikdami veiksmo už jį. Jei vaikui nusiminus veiksmas atliekamas už jį, vaikas greitai išmoksta nusiminimą suvaidinti, kad nereikėtų daryti jam nepatinkančių dalykų.

Kaip mes galime motyvuoti vaiką mokytis tam tikros veiklos?

Kad vaikai su daugybine negalia užsiimtų jiems nauja, kitokia ar sudėtinga veikla, gali prireikti juos už tai apdovanoti arba suteikti papildomos motyvacijos. Mokymosi procesą būtina lydėti atsipalaidavimas. Norėdami išmokyti vaiką motyvuoti, jūs turėtumėte

- jį stebėdami nustatyti vaiko mėgstamus dalykus
- išbandyti daug skirtingų dalykų
- ieškoti natūralių atpildo būdų, pavyzdžiui, parodyti vaikui gerus dalykus, atsiradusius šį veiksmą atlikus
- apdovanoti vaiką dėmesiu, pavyzdžiui, apkabinti arba papplekšnoti per nugarą
- atlikus veiksmą, kurio vaikas mokosi, užsiimti kažkuo, kas vaikui patinka
- apdovanoti vaiką po to, kai jis atlieka veiksmą kartu su mumis
- apdovanoti vaiką, jei jis stengiasi išbandyti kažką naujo
- tada, prieš apdovanojant, skatinti vaiką atlikti dar kažką daugiau
- derinti apdovanojimo būdus, pavyzdžiui, užsiėmimą mėgstama veikla arba kažką, ką vaikas mėgsta, su pagyrimu, o tada palaipsniui pradėti vaiką tik girti
- vaikui vis geriau išmokstant kažkokį veiksmą, papildomą motyvaciją, kaip mėgstama veikla arba daiktas, teikti rečiau, tačiau vaiko girti nenustoti, nuolat apkabinti ir naudoti kitus natūralius apdovanojimo būdus.

Ką turėtume atminti, rinkdamiesi apdovanojimo būdus?

Pateikiame keletą dalykų, kuriuos reikėtų prisiminti, renkantis apdovanojimo būdus

- apdovanojimo būdus dažnai kaitaliokite, nes vaikui gali tam tikras gaunamo atpildo metodas atsibosti
- jei įmanoma, vaiką apdovanokite tik įprastais, o ne neįprastais tam tikrai situacijai būdais. Pavyzdžiui, išsimaudžius pasakykite vaikui, kaip švariai jisai kvepia, ir, jei vaikui tai patinka, apkabinkite jį.
- kaip apdovanojimo formos stenkitės nenaudoti maisto, nebent tai yra vienintelė priemonė vaiką motyvuoti. Kadangi maistas yra valgio dalis, jis yra ir valgymo veiklos dalis, o ne apdovanojimo būdas.
- kartais, kad motyvuotume vaiką, mums prisireikia pasinaudoti ypatingu atlygio būdu, kaip kažkoks užsiėmimas, žaislas ar saldainis. Kartu su ypatingu apdovanojimo būdu visada naudokite ir natūralų tai situacijoje būdą. Tokiu būdu natūralus atlygio būdas vaikui taip pat taps svarbiu. Vaikui pradėjęs vertinti natūralų atlygio būdą, palaipsniui nustokite naudoti ypatingąjį.

Kaip mes galime palengvinti vaiko mokymosi procesą?

Yra daugybė dalykų, kuriuos mes galime padaryti, kad padėtume vaikui mokytis. Mes galime

- padėti vaikui pasinaudoti savo gebėjimais
- tam tikrą veiksmą suskaldyti į žingsnelius. Sunkiai besimokančiam vaikui tam tikra veikla gali būti labai sudėtinga. Pavyzdžiui, kad su šaukštu valgytų iš dubenėlio, vaikas turi žinoti, kada pradėti valgyti, kaip pakelti šaukštą, pasemti juo maisto, prinešti maistą prie savo burnos jo neišlaistant, suvalgyti maistą, sugrąžinti šaukštą į dubenėlį, kad pasisemtų dar maisto ir suvokti, kada jis baigė valgyti (antroje šios knygos dalyje yra daugybė į atskirus žingsnelius suskirstytų veiklų pavyzdžių).
- padėti vaikui pastebėti tuos tam tikros veiklos žingsnelius, kurie signalizuoja apie po jų sekancius. Pavyzdžiui, kai išgirstame arba pamatome užvirusius ryžius, tai mums primena sumažinti ugnį. Kai išgirstame kažką sakant, kad laikas valgyti, tai yra natūralus priminimas, jog reikia nusiplauti rankas. Kelnių užsitraukimas ant pėdų natūraliai mums primena, kad jas reikia užsitraukti iki pat liemens. Troškulys primena mums, kad laikas kažko išgerti.
- pasirūpinti priminimais, kurie padėtų vaikui išmokti, ką jis turi daryti. Šie priminimai – tai smulkūs veiksmi, padedantys vaikui prisiminti, koks turi būti sekantis jo žingsnis. Pavyzdžiui, prisilietimas prie vaiko burnos informuos jį ją atverti ir įdėti į burną šaukštą su maistu, kad galėtų jį nuryti. Šalia durų padėję mažą kėdutę, galite vaikui padėti prisiminti, jog, atėjęs iš lauko, jis turi nusiauti batus.
- teikite vaiko bendravimo gebėjimus atitinkančius nurodymus. Mes galime jiems pasakyti, parodyti arba fiziškai padėti. Galimi tokių nurodymų pavyzdžiai: parodyti vaikui, kaip reikia

	<p>į burną įsidėti dantų šepetuką, pasakyti vaikui, kad laikas praustis arba uždėti vaiko rankas ant butelio padedant jį priartinti prie jo burnos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • duodami nurodymus arba primindami, į šiuos veiksmus įtraukite vaiko dėmesį traukiančius aspektus – spalvas, garsus ar formas.
--	---

<p>Kaip užduoties atlikimo metu reikėtų duoti nurodymus?</p>	<p>Kai mes vaikui duodame nurodymus ar stengiamės priminti, svarbu</p> <ul style="list-style-type: none"> • visus žingsnius su vaiku atlikti pačiu natūraliausiu būdu. Neatlikinėte veiksmų už jį. Pavyzdžiui, jei vedžiosite vaiko rankas su dantų šepetuku, stovėdami už nugaros, judesiai atrodo natūralesni. • visus užduoties žingsnius atlikti natūralia jų tvarka • veiklos metu nekartokite vieno žingsnio keletą kartų, nes vaikas dar nesugeba atlikti jo savarankiškai • norint nukreipti vaiką teisinga linkme, tegul jūsų rankos lyg šešėliai juda virš vaiko rankų. Nevaldykite vaiko rankų, lyg jos būtų kažkokie daiktai. • stenkitės nurodymus visada duoti tais pačiais žodžiais, priminti – tuo pačiu būdu • mokomąją medžiagą ir vietą paruoškite taip, kad jos padėtų vaikui prisiminti sekantį žingsnį. Pavyzdžiui, rūbus išdėliokite ta tvarka, kuria vaikas juos dėsis. • prieš puldami duoti vaikui nurodymų ar užuominų, suteikite jam pakankamai laiko pačiam, be mūsų pagalbos, atlikti tam tikrą. Daugeliui daugybinę negalią turinčių vaikų reikia laiko pagalvoti, kaip atlikti kažkokį veiksmą, žengti žingsnį. Duokite jiems to laiko. Nesistenkite padėti per greitai. Nerodykite jokių nekantravimo ženklų. Prieš kartodami nurodymus, palaukite, kad įsitikintumėte, jog tai tikrai būtina. • vaikui pradėdant išmokti žingsnius, duokite mažiau nurodymų, mažiau
---	---

	<p>priminimų. Pavyzdžiui, vietoj to, kad vedžiotumėte vaiko rankas, lengvai jas palieskite, kad primintumėte, kaip atlikti sekantį žingsnį.</p>
--	---

<p>Kodėl su vaiku turėtume atlikti visą veiksmą nuo pradžios iki galo?</p>	<p>Mes turėtume su vaiku atlikti visą veiksmą nuo pradžios iki galo, kad</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaikas suvoktų, kam ši veikla yra reikalinga. Pavyzdžiui, ryžiams užvirus, padėkite vaikui sumažinti ugnį. Verdantys ryžiai gali signalizuoti vaikui, kad jau laikas sumažinti ugnį arba nuo viryklės nuimti puodą. Jei vaikas išmoks išvirti ryžius, kažkam kitam reguliuojant viryklę, jis gali nesuvokti, kad, ryžiams užvirus, reikia sumažinti viryklės ugnį. • vaikas išmoktų jungti žingsnelius taip, kad pradėtą darbą užbaigtų. • vaikas išmoktų atlikti kažkokį darbą kiek įmanoma savarankiškiau. Pavyzdžiui, jei, prieš prausdamasis veidą ir rankas, vaikas nesusirenka tam skirtų priemonių ir nepasiruošia vandens, jis gali taip ir iki galo nesuvokti bei neišmokti viso šio veiksmo.
---	---

<p>Ar vaikas turėtų išmokti žingsnelius tam tikra tvarka?</p>	<p>Nors yra svarbu visada su vaiku atlikti visus tam tikros veiklos žingsnelius,</p> <ul style="list-style-type: none"> • jis gali iš pradžių išmokti lengvus žingsnius, pvz., užsitraukti kelnes į viršų tuo metu, kai jam dar yra padedama į kiekvieną klešnę įkišti koją • pirmiausia vaikas gali išmokti to žingsnio, kuris padeda jam suvokti veiklos tikslą. Pavyzdžiui, mes galime padėti vaikui pasemti maisto, pakelti šaukštą ir išmokyti jį, kaip savarankiškai maistą įdėti į burną. Vaikui įvaldžius šį žingsnį, mes galime padėti jam išmokti maistą pasemti. <p>Vaikui pradėjus mokytis naujų žingsnių, prieš padėdami jam, kiekvieno žingsnio atlikimui turėtume duoti šiek tiek laiko. Gali būti, kad vaikas atrado savitą būdą atlikti žingsnelį be mūsų pagalbos, taigi, prieš šokdami padėti,</p>
--	---

šiek tiek luktelėkite ir pažiūrėkite, ar jis pats negali to padaryti.

Ar turėtume leisti vaikui pabandyti atlikti kokį veiksmą, prieš padėdami jam?

Yra daug būdų tam pačiam veiksmui atlikti. Mes turėtume leisti vaikui mokytis tokiu būdu, kuris jam tinka labiausiai. Prieš puldami jam padėti, galime leisti vaikui pabandyti žingsnelius atlikti pačiam.

- vaikas geba išmokti spręsti problemas. Gali būti naudinga leisti jam išbandyti skirtingus metodus. Jei jo atrastas būdas sukuria kažkokią problemą, tai bus mums galimybė padėti jam išmokti, kaip tai galima ištaisyti.
- atlikti veiksmą efektyviai paprastai yra tik vienas būdas. Pavyzdžiui, jei kelnėse, kurias dedasi vaikas, užtrauktukas ar kitoks užsegimas yra priekyje, kad jam pavyktų, klaidingą pasirinktą būdą vaikas turės pakeisti arba ištaisyti. Tai gali padėti jam sparčiau mokytis.

Kartais, norint, kas vaikas išmoktų atlikti užduotį tam tikru būdu, mums gali tekti padėti vaikui kiekviename žingsnyje, jei

- naujų metodų išbandymas gali kelti pavojų
- vaikui sunku išmokti kažką daryti nauju ar kitokiu būdu
- vaikas netoleruoja nė mažiausio nusivylimo pojūčio

<p>Kada turėtume planą keisti?</p>	<p>Jei vaikas sėkmingai mokosi, plano keisti neturėtume. Planą keisti turime tada, kai</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaikas neišmoksta tam tikros veiklos žingsnių • veiklos adaptavimas vaikui jos išmokti nepadeda • vaiką apima nusivylimas, nes mes nežinome, kaip jam padėti išmokti • šeima negali su vaiku užsiimti šia veikla reguliariai arba natūralioje aplinkoje • šeima negali užsiimti šia veikla su vaiku, kaip buvo planuota • šeimos nariai nori, kad vaikas mokytųsi kažko kito, arba darytų tai kitokiu būdu • vaiko gyvenimiška situacija pasikeičia, pavyzdžiui, šeima išsikelia į naują vietą su kitu paplūdimiu.
---	---

<p>Kaip žinoti, ar mūsų planas sėkmingas?</p>	<p>Kadangi vaikai su daugybine negalia dažnai mokosi lėtai, užsiimti kažkokia konkrečia veikla su vaiku gali tekti ilgą laiką. Mes žinome, kad mūsų planas sėkmingas, kai</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaikas išmoksta atlikti užduotį kiek įmanoma savarankiškiau. Kad palaikytume vaiko motyvaciją, reikėtų laikas nuo laiko vaiką iš naujo apdovanoti. Pavyzdžiui, mes ir toliau po maudynių turėtume jį apkabinti ir pasakyti, kaip skaniai jis kvėpia ir kaip gražiai atrodo. • vaikas daugelį žingsnelių išmoksta atlikti savarankiškai, tačiau jam visada reikės pagalbos, kad atliktų kažkurią konkrečią užduoties dalį. Pavyzdžiui, jei vaikas jau gali pats sėdėti ir valgyti, tai rodo, kad mūsų planas buvo sėkmingas, netgi, jei jis negali nueiti iki valgymui skirtos erdvės arba atsisėsti į savo vietą be kitos asmens pagalbos.
--	---

KAIP TEŖSTI MOKYMAS

<p>Kas padeda vaikui tęsti veiklą?</p>	<p>Vaikas sugebės kiek įmanoma savarankiškiau dalyvauti tam tikroje veikloje, jei</p> <ul style="list-style-type: none"> • ši veikla yra jo kasdienio gyvenimo dalis • ši veikla yra susieta su kitais užsiėmimais, kurie yra jo įprastinės rutinos dalis. Pavyzdžiui, jei, laikydamasis kasrytinės nusistovėjusios tvarkos, vaikas išmoksta nusiprausti, apsirengti ir pasikloti lovą, kiekvienas iš šių veiksmų jam primins padaryti sekantį. • mes ir toliau kartu su vaiku užsiimame specialia veikla. <p>Vaikui išmokus atlikti užduotį, laikas nuo laiko stebėkite jį, kad įsitikintumėte, ar jis vis dar atlieka ją tinkamai, efektyviu ir saugiu būdu.</p>
---	---

<p>Kas padeda vaikui savarankiškai pradėti vykdyti užduotį?</p>	<p>Vaikui išmokus atlikti užduotį, mes galime padėti vaikui prisiminti, koku metu ją reikia atlikti,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nurodydami natūraliai vykstančius įvykius, kurie sufleruoja mums pradėti tam tikrą veiklą. Tokie įvykiai turėtų būti įprastiniai konkrečioje situacijoje. Natūraliomis aplinkybėmis galėtų būti tam tikras dienos metas arba kito žmogaus atliekami veiksmai. Vieno veiksmo pabaiga galėtų būti natūralia aplinkybe, primenančia mums, jog laikas pradėti naują veiksmą, pavyzdžiui, pavalgius reikia eiti ir išsivalyti dantis. • padėdami vaikui pastebėti natūralias aplinkybes, kai kartu su vaiku pradedate vykdyti konkrečią užduotį • jei natūralių aplinkybių neužtenka, kad vaikas žinotų, kada reikia užsiimti tam tikra veikla, pasirinkdami kažkokį ypatingą signalą, kurį naudosite tik šiai užduočiai pažymėti. Pavyzdžiui, jei tikimasi, kad vaikas dalyvaus nelabai dažnai vykstančioje šeimos ceremonijoje, duokite jam ypatingą apyranę, kurią jis gali nešioti tik
--	--

	tokios ceremonijos metu.
--	--------------------------

<p>Kas vaikui padeda atsiminti, kur jis turi atlikti užduotį?</p>	<p>Kad padėtumėte vaikui atsiminti, kur jis turi atlikti tam tikrą užduotį, svarbu</p> <ul style="list-style-type: none"> • drauge su vaiku užduotį visada atlikti atitinkamoje vietoje. Pavyzdžiui, vaikui apsirengti ir nusirengti padėkite tik toje vietoje, kur nusirengia ir apsirengia ir kiti šeimos nariai. • ėjimą į atitinkamą vietą paversti vienu iš veiklą sudarančių žingsnelių. Pavyzdžiui, tegul kelionė į tualetą tampa vienu iš žingsnelių, sudarančių vaiko išminktą užduotį – savarankiškai pasinaudoti tualetu. • Padėti vaikui pastebėti su užduotimi susijusius dalykus, kurie yra atitinkamos vietos dalis. Pavyzdžiui, parodykite vaikui unitazą arba naktinį puoduką, į kurį jis ir kiti vaikai šlapinasi. • jei natūralių aplinkybių nepakanka, norint padėti vaikui suvokti, kurioje vietoje jis turi kažką atlikti, pasirūpinkite ypatinga su užduotimi ir jos vieta susijusia nuoroda arba signalu. Pavyzdžiui, ant išorinės tos patalpos, kurioje šeimos nariai valosi dantis, sienos kaip priminimą galite pakabinti dantų šepetuką. • jei vaikas pradeda vykdyti užduotį netinkamoje vietoje, nuveskite jį į tinkamą ir leiskite toliau tęsti pradėtą darbą. Pavyzdžiui, jei vaikas pradeda nusirenginėti toje patalpoje, kurioje šeima paprastai valgo, nuveskite jį ten, kur šeima paprastai persirengia.
--	---

Kad padeda vaikui atlikti užduotį, jei situacija pasikeičia?

Užduoties atlikimas kartu su vaiku toje vietoje, kur ją reikia atlikti, ir tuo metu, kai ji paprastai turi būti atliekama, padeda vaikui išmokti ją atlikti. Pasikeitus vietai, žmonėms ar priemonėms, vaikas gali nebesugebėti įvykdyti visų žingsnelių teisingai. Mes galime padėti vaikui ir toliau atlikinėti šią užduotį, jei

- naujas kartu su vaiku šia veikla užsiimantis žmogus stengiasi naudoti tuos pačius žodžius ir gestus, kuriuos naudoja paprastai su vaiku šia veikla užsiimantis žmogus
- padedame vaikui pastebėti senosios ir naujosios vietos arba senųjų ir naujųjų priemonių panašumus
- jei, jam išmokus atlikti užduotį vienu būdu, planuojame padėti vaikui išmokti ją atlikti skirtingose situacijose arba su skirtingais žmonėmis ar priemonėmis

Kokie turi būti tolimesni mūsų žingsniai?

Kadangi mokymasis yra visą gyvenimą trunkantis procesas, darbą su vaiku reikia ir toliau tęsti taip, kaip tai aprašyta knygoje "Mokykimės, viską darydami drauge". Mums pradėjus vaiką pažinti, o jam sėkmingai išmokus kai kurių veiklų, mums reikės

- atnaujinti duomenis apie jo gebėjimų ir vaidmens savo šeimoje ar bendruomenėje "bendrą vaizdą"
- pasinaudojant šia nauja informacija, išsirinkti naujas užduotis, kurias atlikti mokysitės drauge su juo

Besimokant kažkokios veiklos sulaukta sėkmė yra tarsi atsparos taškas mokymuisi naujų veiklų, kurios

- išplėtos vaiko dalyvavimą savo šeimos ir bendruomenės kasdienio gyvenimo procesuose
- išplėtos vaiko dalyvavimą visose savo šeimos gyvenimo srityse, pavyzdžiui, leidžiant laisvalaikį ar dalyvaujant su šeima susijusiose proginėse šventėse
- suteiks vaikui galimybių išmokti

	<p>daugiau tokių įgūdžių, kurių jam prireiks norint dalyvauti dar didesniame skaičiuje šeimos ir bendruomenės veiklų, o, galiausiai, ir visose suaugusio žmogaus gyvenimui būdingose veiklose.</p>
--	--

II DALIS

ATVEJŲ IR VEIKLŲ PAVYZDŽIAI

<p>Ką rasite pateikiamuose pavyzdžiuose?</p>	<p>Pavyzdžius kūrė pagrindiniai mūsų darbuotojai skirtingose pasaulio regionuose. Šie pavyzdžiai remiasi realių vaikų istorijomis ir realiomis situacijomis, kuriose užduotis buvo vykdoma. Pavyzdžiai</p> <ul style="list-style-type: none"> • yra surašyti ant informacijos ir veiklos plano formų, kad parodytume, kaip jas reikia naudoti • yra trijų daugybinę negalią turinčių vaikų iš Filipinų, Argentinos ir Portugalijos, atvejų tyrimai • pademonstruoja veiklos planus, kuriuose nurodyti žingsneliai, mokymo strategijos ir galimos adaptacijos vaikams skirtingose pasaulio vietose
---	--

<p>Kaip galime pasinaudoti šiais pavyzdžiais?</p>	<p>Atvejo tyrimai ir pavyzdžiai pateikiami tam, kad padėtų mums</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaikus ir šeimas, su kuriais mes dirbame, pamatyti kitoje šviesoje, nes jie pademonstruoja ir apibūdina galimus šeimų troškimus ir vaikų sugebėjimus • pradėti kitaip mąstyti apie užduotis, nes pavyzdžiuose rasime apibūdintus galimus užduočių žingsnelius • kitaip suplanuoti savo pagalbą vaikui mokantis, nes pavyzdžiai parodo, kaip tam galime pasinaudoti adaptacijomis ir mokymo strategijomis <p>Prašome prisiminti: šiuose pavyzdžiuose pateikiama informacija yra apie konkretų vaiką bei jo šeimą ir bendruomenę. Dirbdami turėsite patys pildyti informacijos lapus ir sudarinėti veiklos planus kiekvienam savo mokomam vaikui ir jo šeimai individualiai.</p>
--	--

ATVEJŲ PAVYZDŽIAI

- 1. Mina Sanchez – Argentina**
- 2. Sergio Amaral – Portugalija**
- 3. Ariel Ureta – Filipinai**

<p>Ką rasite atvejų aprašymuose?</p>	<p>Pateikiame tris skirtingo amžiaus vaikų su skirtingomis gyvenimiškomis situacijomis atvejų aprašus. Šiuose pavyzdžiuose rasite informaciją apie</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaiko gyvenimo istoriją, jo kasdienį gyvenimą, stipriąsias puses ir gebėjimus • vaiką supančią aplinką • su vaiku susietus šeimos norus; informaciją apie tai, kas iš šeimos narių dažniausiai rūpinasi vaiku • veiklos planą, kuris skirtas padėti vaikui išmokti atlikti tam tikrą užduotį
---	--

<p>Kaip mes galime pasinaudoti atvejų aprašais?</p>	<p>Šie atvejai gali padėti mums pamatyti,</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaip, panaudodami informacijos formą, galima sudaryti santrauką iš to, ką apie vaiką sužinojome iš jo šeimos ir savo pačių stebėjimų metu • kaip, remiantis informacijos formoje esančia santrauka, galime sudaryti veiklos planą • kaip plane yra apibūdintas metodas, turintis padėti vaikui mokytis • kaip, remiantis vaiko gebėjimais ir poreikiais, adaptuoti veiklos žingsnelius arba situaciją • kaip fiksuoti duomenis apie tai, ką mes žinome ir ruošiamės su vaiku veikti <p>Prašome prisiminti: šiuose pavyzdžiuose pateikiama informacija yra apie konkretų vaiką bei jo šeimą ir bendruomenę. Dirbdami turėsite patys pildyti informacijos lapus ir sudarinėti veiklos planus kiekvienam savo mokomam vaikui ir jo šeimai individualiai.</p>
--	---

INFORMACIJOS APIE VAIKĄ IR JO ŠEIMĄ FORMA

VARDAS: *Mina Sanchez*

AMŽIUS: 8

PAGRINDINIS GLOBĖJAS: *Silvia, Minos vyresnė sesuo*

ŠEIMA: *Alberto ir Gina*

ADRESAS: *San Jose de la Dormida*

ISTORIJA:

Mina yra 8 metų amžiaus ir yra 8-as vaikas iš 10. nėštumo metu problemų nekilo, Mina gimė, sirgdama hidrocefalija.

AKIŲ/SVEIKATOS BŪKLĖ:

Po dviejų dienų po jos gimimo, abiejose Minos akyse atsirado opos, dėl kurių jos regėjimas labai suprastėjo. Hidrocefalija šiek tiek pakenkė jos smegenims, todėl ji nevaldo kojų, jos stuburas išlinkęs į šoną (skoliozė), ji turi problemų su pusiausvyros išlaikymu ir judėjimo kontrole, naudoja neįgaliojo vežimėlį.

APLINKA:

Šeimos pajamos nedidelės. Gyvena name su dviem miegamaisiais, virtuve ir vonios kambariu. Gina yra namų šeimininkė. Alberto dirba mūriniu ir santechniku, tačiau jo darbas nėra reguliarus. Šeima gamina maistą ir jį valgo virtuvėje. Prie stalo pakanka erdvės neįgaliojo vežimėliui. Virtuvėje taip pat yra kriauklė, lentynos, šaldytuvas, dujinė viryklė ir televizorius. Vieną kambarį miegojimui naudoja tėvai ir kai kurie iš vaikų. Kitame kambaryje stovi viena lova likusiems vaikams. Prie įėjimų į valgymo ir miegojimo erdves yra keletu pakopų laipteliai. Vonios kambarys yra toli nuo šių kambarių, iki jos sunku nusigauti neįgaliojo vežimėliu. Lauke: kriauklė skalbimui ir vieta gyvuliams.

KASDIENIS VAIKO IR ŠEIMOS GYVENIMAS: (Apibūdinkite vaiko gyvenimą; juo besirūpinančius ir su juo sąveikaujančius žmones; ir aplinkas, kuriose vaikas leidžia savo laiką. Pažymėkite, jei vaiko užsiėmimai ir aplinkos skiriasi nuo šeimos)

Mina didžiąją laiko dalį praleidžia gulėdama lovoje. Ji gali savarankiškai apsiversti. Iš lovos išlipti pati negali. Ji pajudinama tik tada, kai laikas valgyti arba keisti jos sauskelnes. Motina ją pažadina, pakelia iš lovos ir nuneša į patalpą, kurioje šeima valgo. Mina sėdi motinai ant kelių, kol yra maitinama šaukštu labai minkštu maistu. Minai patinka įvairaus skonio maistas, tačiau yra maitinama jo nepaprašius. Ji pavalgo pirma už likusius šeimos narius. Mina rūpinasi ir su ja kalbasi jos sesuo Silvia. Savo kūno judesiais Mina parodo, kad atpažįsta Silviją. Kartais Mina į burną įsideda jai įdomius daiktus, o po to juos išspjauna. Nė vienas iš šeimos narių neturi pakankamai laiko, kurį galėtų su ja leisti. Kad Mina papramogautų, jie išneša ją į kiemą. Kiti šeimos nariai padeda Miną maitinti, aprengti ir pasirūpinti jai reikiamomis priemonėmis. Jie jai demonstruoja savo švelnius jausmus. Vieną kartą per savaitę jos motina veža Miną į reabilitacijos centrą kineziterapijos ir fizinio lavinimo seansams.

Kartais, esant progai, visa šeima automobiliu važiuoja stovyklauti.

ŠEIMOS NORAI:

1. bendrauti su Mina. 2. kad Mina savarankiškiau judėtų po namus. 3. kad Mina savarankiškiau valgytų su visa šeima. 4. kad Mina pasakytų, kada reikia keisti jos sauskelnes. 5. kad Mina taptų savarankiškesne ir šiek tiek pasirūpintų savimi, pavyzdžiui, apsirengiant, prausiantis ir t.t.

STIPRIOSIOS PUSĖS IR GEBĖJIMAI: (Apibūdinkite, kaip vaikas bendrauja; jo gyvenimiškus įgūdžius, buitinius, laisvalaikio, bendruomeninius, socialinius ir profesinius gebėjimus; kaip jis sugeba naudotis rankomis, kojomis, rega, klausa ir kitomis jusliniais, judėjimo ir rankų funkcijomis; ir dalykus, kuriuos vaikas mėgsta arba nemėgsta).

Mina sugeba žiūrėti į objektus ar daiktus ir sekti juos akimis. Ji atpažįsta balsus. Išgirdusi pažįstamą balsą, ji nusišypso ir pajudina savo kūną. Prie jos prisiartinus nepažįstamam asmeniui, ji pastyra ir labai įsitempia. Kai yra supama, arba jos kūnas judinamas kitu būdu, Mina mėgaujasi ir tai parodo juokdamasi, o tokiems judesiams sustojus, ji stengias priversti žmogų vėl pradėti ją sūpuoti. Kai nenori valgyti, ji kietai sučiaupia burną. Jei ji kokio daikto nenori, sugriebia jį ir meta tolyn nuo savęs. Taip pat elgiasi ir žaisdama. Ji sugeba geriau naudotis savo kojomis, tačiau didžiąją laiko dalį praleidžia gulėdama, taigi daugiausia naudojami rankomis. Kai Mina laiminga, ji leidžia garsius garsus ir šypsosi. Ji moka dešiniu nykščiu sugriebti daiktą, o tada suspausti jį delne.

VEIKLOS PLANAS

Vardas: <i>Mina Sanchez</i>	Laikotarpis: <i>1997 m. gegužė</i>
Veikla: <i>valgyti naudojantis savo rankomis ir sėdint prie stalo su visa šeima.</i>	Kur: <i>prie šeimos pietų stalo.</i>
Tikslas: <i>padėti Minai išmokti savarankiškumo ir kartu su savo šeima dalyvauti jų kasdieniame gyvenime.</i>	Su kuo: <i>Silvia</i>
ŽINGSNIAI:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. vizualiai atkreipti Minos dėmesį 2. pasakyti jai, kad laikas valgyti, parodyti jai ryškios spalvos lėkštę ir leisti ją paliesti 3. įsodinti ją į jos neįgaliojo vežimėlį ir nugabenti prie stalo, prie kurio sėdi visa šeima 4. būnant už Minos kėdės, padėti jai rasti maistą ir pasemti jo jos dešiniu nykščiu 5. palaukti, kol ji įsidės maistą į burną 6. leisti jai padėti jums paduodant Minai kažką gerti ar valant jos burną 7. kai maisto daugiau nebebus, duoti jai gabalėlį duonos arba vaisiaus ir, kol likę šeimos nariai pabaigs valgyti, šiek tiek pasikalbėti su ja 8. šeimai pabaigus valgyti, pasakyti jai, kad ji gali eiti nuo stalo, padėti jai nusiprausti ir nugabenti ją į žaidimų vietą, kur ji galėtų būti su kitais vaikais 	
PASIŪLYMAI MOKYMUI:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. maitinti Miną toje pačioje vietoje, ta pačia tvarka, ir iš tos pačios lėkštės – tai suveiks kaip pagalbinė komunikavimo priemonė, sakanti jai, kad atėjo laikas valgyti 2. valgymo metu kalbėti su ja apie tai, ką ji šiuo metu daro, ką ragauja ir t.t. Daug girti ją, rodyti švelnius jausmus prisilietimais. 3. jei ji nenori maisto dėtis į burną, duoti jai trupinėlį paragauti, o tada švelniai paplešknoti jai per ranką 4. prieš padedant jai kažką padaryti, duoti pakankamai laiko tai atlikti pačiai 5. tarp valgymo valandų neduoti Minai nieko valgyti, kad, atėjus pietų/vakarienes ir t.t. metui, ji būtų alkana, arba pakeisti valgymo laiką į tokį, kada ji paprastai išalksta 6. dažnai stimuliuoti jos burną žaidimų bei kutenimo metu; suteikti galimybių išbandyti naujus skonius pasinaudojant savo rankomis. Būtinai paaiškinti jai, ką darote. 	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. pasirūpinti jos atrama, pavyzdžiui, apdėkite pagalvėmis, kurios padėtų Minai išsėdėti tiesiai ir išlaikyti pusiausvyrą 2. kad padėtumėte jai išmokti bendrauti, naudoti realaus gyvenimo objektus ir paprastus žodžius. Kad Mina mokosi, gali parodyti ir tai, jog, kažkam pasakius, kad atėjo metas valgyti, mergaitė tai supras ir nematydama lėkštės, tačiau galima ir toliau leisti Minai naudotis šia lėkšte prie stalo – tai gali būti jos būdas parodyti šeimai, kad išalko. 3. jei įmanoma, kontrasto vardan, naudoti mažą dubenėlį arba lėkštutę, kurių spalva labai skirtųsi nuo valgomo maisto spalvos 4. Minai reikia dažniau stovėti, todėl gal būtų galima taip adaptuoti valgymo ar kitokią situaciją, kad valgydama arba žaisdama ji stovėtų arba būtų į ką atsišliejusi ar per ką 	

persilenkusi

5. *jai pradedant mokytis naudotis šaukštu arba puodeliu, šaukšto rankeną pastorinti, uždedant ant jos dviračio rankenos antgalį arba apvyniojant medžiaga, kad jai būtų lengviau jį laikyti. Jei įmanoma, naudoti puoduką su dviem qselėmis.*

INFORMACIJOS APIE VAIKĄ IR JO ŠEIMĄ FORMA

VARDAS: *Sergio Amaral*

AMŽIUS: *14*

PAGRINDINIS GLOBĖJAS: *motina*

ŠEIMA: *Augusto ir Matilde, du broliai – 3 ir 7 metų*

ADRESAS: *Rua Sao Paulo 62*

ISTORIJA:

Sergio gimė būdamas visiškai aklas. Kai jam buvo 6 metai, berniukas buvo įvardintas kaip protiškai atsilikęs. Jo gimimo ir augimo metu nieko neįprasto nepasitaikė. Sergio vystymasis, ypatingai kalba ir judėjimas, prasidėjo nuo 3 metų.

AKIŲ/SVEIKATOS BŪKLĖ:

Sergio yra labai sveikas vaikas. Jam buvo diagnozuotas visiškas aklumas ir mikrooftalmija.

APLINKA:

Sergio gyvena mažame miestelyje, bute antrame aukšte. Miegamąjį dalinasi su broliais. Bute yra svetainė, erdvė maisto gaminimui ir valgymui, vonios kambarys ir nedidelis balkonas. Jis turi savo nuosavą lovą, stalą ir lentyną daiktams susidėti. Buto grindys išklotomis plytelėmis. Priešais Sergio namus yra autobusų stotelė, o už kampo – prekybvieta.

KASDIENIS VAIKO IR ŠEIMOS GYVENIMAS: (Apibūdinkite vaiko gyvenimą; juo besirūpinančius ir su juo sąveikaujančius žmones; ir aplinkas, kuriose vaikas leidžia savo laiką. Pažymėkite, jei vaiko užsiėmimai ir aplinkos skiriasi nuo šeimos)

Sergio 3 metus lankė vaikų darželį, o pradinę mokyklą – vienerius metus. Jo motina dirba mokytojo padėjėja, o tėvas dirba fabrike. Tėvams išėjus į darbą, Sergio pasilieka vienas namuose. Iš buto laukan jis neišeina. Kartais jį aplanko vyresnio amžiaus kaimynas. Sergio patinka klausytis televizoriaus. Jo motina galvoja, kad, likęs vienas, Sergio dažnai guli lovoje. Mama ant lėkštutės jam palieka kažkokio paprasto maisto bei kažką atsigerti mėgstamiausioje stiklinėje, kurią įdeda į šaldytuvą. Jei jis neatsikelia prieš šeimai išeinant iš namų, jiems grįžus Sergio kartais būna nusiprausęs ir apsirengęs, tačiau rūbus dažnai užsidėjęs atvirksčiai. Sergio kartu su šeima eina į bažnyčią, kartu valgo ir eina į turgų kartu su vienu iš savo jaunesnių brolių. Kai brolius aplanko draugai, pakviestas Sergio su jais žaidžia. Jis dažnai kartu su broliais žaidžia su sunkvežimiukais, dėžutėmis ir kitais žaislais, tačiau neatrodo, kad judėtų ar žaistų tada, kai lieka vienas namuose. Jei tėvas iš gamyklos namo parneša įvairių atliekų, Sergio dažnai praleidžia daug laiko kraudamas jas į krūveles, valydamas jas arba bandydamas sumontuoti vieną į kitą. Sergio žaidžia su šiomis atliekomis ir pasilikęs vienas namuose. Dažnai berniukas praleidžia daug laiko, perdėliodamas stalčiuje esančius savo drabužius. Jam labai patinka maudytis, todėl dažnai daug laiko praleidžia būdamas vonioje. Kartais, grįžusi namo, mama jį randa vonioje miegantį. Sergio labai patinka kartu su mama balkone džiaustyti šlapius

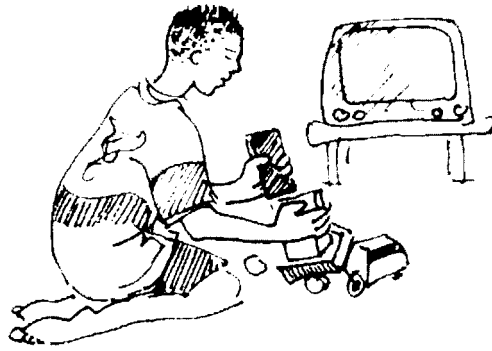
skalbinius.

ŠEIMOS NORAI:

1. kad pats nueitų į parduotuvę nupirkti nesudėtingų pirkinių. 2. šluotų grindis ir valytų dulkes nuo baldų. 3. ruošti paprastus maisto patiekalus. 4. skalbtų drabužius. 5. kartu su tėvu ir broliais eitų į futbolo rungtynes ar bendruomenės klubą. 6. sugebėtų geriau savimi pasirūpinti – tinkamai apsirengti, reguliariai praustis, neprimenamas valytusi dantis. 7. dalyvautų įprastinėse namų veiklose. 8. dirbtų savo tėvo fabrike. 9. pats Sergio norėtų išmokti šokti.

STIPRIOSIOS PUSĖS IR GEBĖJIMAI: (Apibūdinkite, kaip vaikas bendrauja; jo gyvenimiškus įgūdžius, buitinius, laisvalaikio, bendruomeninius, socialinius ir profesinius gebėjimus; kaip jis sugeba naudotis rankomis, kojomis, rega, klausia ir kitomis jusliniais, judėjimo ir rankų funkcijomis; ir dalykus, kuriuos vaikas mėgsta arba nemėgsta).

Sergio sugeba pats nusirengti ir apsirengti, tačiau jam reikia padėti išsirinkti drabužius, tinkamus metų laikui arba orui, ir parodyti, kuri yra geroji, kuri – išvirkščia drabužio pusė. Jis gali savarankiškai išsimaudyti, išsiplauti ir susišukuoti plaukus, išsivalyti ausis ir nosį, pasinaudoti tualetu ir išsivalyti dantis, tačiau nesugeba nusiskusti. Jo kalba paprasta, sudėta iš dviejų – trijų paprastų žodžių frazių, tokią pat kalbą jis ir pats supranta. Jam patinka muzika, Sergio įsimena per televiziją girdėtas dainas ir kitus kartojamus dalykus. Jis labai draugiškas su jam pažįstamais suaugusiais asmenimis, gražiai žaidžia su jaunesniais vaikais ir savo broliais. Jei Sergio puola į nevirtį, jį gali apimti į save ir į kitus nukreiptas žodinis ir fizinis agresyvumas. Liesdamas jis gali atpažinti daiktų formas ir kai kuriuos simbolius. Sergio keliauja su aklųjų vedliu. Jis turi lazdą ir gali naudotis ja, kad aptiktų aplink esančius daiktus, tačiau ne visada prisimena laikyti ją ištiestą priešais save. Jis lengvai pasimeta ir nebesupranta, kur yra, netgi tame pačiame pastate, kuriame yra jų butas. Ant riešo nešioja užrištą raištį ir supranta jam duodamus nurodymus, kai jam pasako pasisukti į raiščio pusę arba tolyn nuo jo. Jis supranta sąvokas "priešais", "užpakaly", "virš" ir "apačioje". Jo motorikos įgūdžiai yra pakankamai išsivystę, tačiau vaikščiojant Sergio šiek tiek sudėtinga išlaikyti pusiausvyrą, todėl dažnai vaikščioja ant pirštų galiukų. Sergio nesugeba kaskart nuosekliai atsisukti į girdimų garsų pusę, tačiau gali atpažinti skirtingus girdimus garsus. Jis gali ruošti nesudėtingus patiekalus, pavyzdžiui, daryti sumuštinis, bei pjaustyti vaisius, pilstyti gėrimus, daryti kavą ir plauti indus. Prižiūrimas ir sulaukdamas nurodymų, gali iškabinti skalbinius džiūti. Jis gali atpažinti skirtingos vertės pinigus, tačiau, išgirdęs prekės kainą, negali pasakyti, kiek pinigų reikia panaudoti jos pirkimui. Sergio labai patinka su savo broliais žaisti "mokyklą": žaidimo metu jis sėdi, kelia ranką ir klauso paprastų nurodymų. Jis gali sulankstyti ir sudėlioti drabužius, rankšluosčius ir popierius. Jei jo mama liepia jam padaryti kažką, ką padaryti jis moka, ir palieka jam kažkokį priminimą, pavyzdžiui, kažkokį daiktą tam tikroje vietoje, jis užduotį atlieka prieš jai grįžtant namo. Kokių laikų turi vykti kokie įvykiai (pavyzdžiui, mama ir tėvas grįžti namo), Sergio suvokia pagal televizijos laidą. Jei pasikeičia televizijos programų rodymo laikas, jis puola į nevirtį ir pasimeta. Pavalgęs vienas, Sergio visada išsiplauna indus. Po valgio jis padeda išplauti šeimos narių indus taipogi.

VEIKLOS PLANAS

Vardas: Sergio Amaral	Laikotarpis: 1996 m. gruodis
Veikla: Sergio išmoks savarankiškai šluoti valgymui ir laiko leidimui skirtas patalpas su tam skirtu šepėčiu. Šis veiksmas taps jo įprastinės dienos dalimi.	Kur: savo bute.
Tikslas: išplėtoti Sergio dalyvavimą savo šeimos gyvenime.	Su kuo: broliu arba mama

ŽINGSNIAI:

1. po to, kai Sergio išsimaudys, apsirengs, pavalgys pusryčius ir išsiplaus indus, nueis prie savo tvarkaraščio - dėžutės, kad pažiūrėtų, kokia turi būti tolimesnė jo veikla
2. jis patikrins dėžutę ir apčiupinės iš ten paimtą kortelę, ant kurios bus priklijuotas keletas šepėčio plaukų. Tai bus priminimas, kad atėjo laikas šluoti kambarius
3. Sergio paims šepetį ir nusineš jį į virtuvės kampą, šalia viryklės
4. jis kartu su šepėčiu atsistos į virtuvės kampą
5. Sergio stums šepetį link priešingo virtuvės kampo
6. pasiekęs viryklę, pakiš šepetį po ją, tada truktelės šepetį link savęs, o tada toliau judės kito kampo kryptimi
7. jis žengs vieną žingsnį į dešinę, apsisuks ir pastums šepetį atgal link sienos, nuo kurios pradėjo šluoti
8. jis žengs vieną žingsnį į kairę, apsisuks ir vėl šluos link priešingos sienos
9. pagal šį modelį iššlavęs visą virtuvę, Sergio paims gabalą kieto kartono, už kampelio laikys jį tame virtuvės kampe, nuo kurio pradėjo šluoti, ir sustums nešvarumus ant jo
10. Sergio nuneš gabalą kartono iki šiukšlių dėžės ir subers ant jo esančias šiukšles į ją
11. pakartos viską svetainėje
12. Sergio vėl padės šepetį ir kartoną į vietą, kur jie laikomi
13. Sergio nueis iki savo dėžutės - kalendoriaus, apvers šlavimą žyminčią kortelę ir patikrins dėžutę, norėdamas sužinoti, koks turi būti sekantis jo užsiėmimas

PASIŪLYMAI MOKYMUUI:

1. Sergio atliekant kiekvieną žingsnį, duoti jam pakankamai laiko, kad jis parodytų, ar žino, ką turi daryti
2. jei Sergio nereaguoja į žodžiu duodamus nurodymus, pasufleruoti jam, pavyzdžiui, paliečiant jo ranką arba šepetį
3. paprašyti Sergio papasakoti jums, ką jisai daro arba kaip jis jaučiasi, laikydamas šluotą
4. jei Sergio sunku šepetį pakišti po baldais arba apšluoti juo aplink baldus, lai jis pasilenkia, kad geriau pajustų aplinkinę erdvę, tada prilaikyti šepetį už žemesnės jo koto dalies, kol jis pats paims jį į teisingą padėtį
5. jei Sergio sunku šepetį stumti per kambarį ir aplink baldus, padėti savo rankas šalia jo rankų ant šepėčio ir eiti kartu su juo
6. visada mokyti Sergio tuo pačiu būdu, daranti tuos pačius judesius
7. palaipsniui nustoti padėti Sergio ir nebeduoti jam nurodymų, kol jis sugebės atlikti visą užduotį savarankiškai, kambaryje nesant kitam suaugusiajam
8. Sergio besimokant atlikti užduotį, kurti dirbtines problemas, kurias jis turėtų įveikti, pavyzdžiui, paprašyti jo sušluotose šiukšlėse surasti mažą daiktėlį arba susitvarkyti su didesniu kely aptiktu daiktu, pavyzdžiui, žaislu
9. jei erdvė yra per didelė ir paini, pradėti mokyti Sergio visų žingsnių, tačiau tik mažoje erdvės dalyje, tada palaipsniui didinti šios erdvės apimtį, kol jis sugebės iššluoti visą kambarį
10. žaisti su Sergio žaidimus, kurių metu, naudodamasis savo lazda, jis turėtų surasti skirtingus objektus, pvz., baldus, arba skirtingas vietas kambaryje
11. kas kartą susikoncentruoti tik į vieno ar kelių žingsnelių mokymą, padėti Sergio atlikti likusią užduoties dalį; taip daryti tol, kol jis įvaldys ir šiuos žingsnius
12. dažnai komentuoti Sergio veiksmus ir girti jį. Apie šlavimą kalbėti taip, lyg jis būtų Sergio darbas, pasakoti, kaip jis padeda savo šeimai
13. kiekvieną rytą į Sergio kalendorinę dėžutę mama gali sudėti korteles, žyminčias darbus, kuriuos ji nori, kad Sergio padarytų. Atsikėlęs Sergio patikrins savo dėžutę.
14. kai Sergio įsimins darbų eigą, jam nereikės prieš pat užduotį eiti ir tikrinti savo kalendoriaus dėžutės

IDĖJOS ADAPTAVIMUI:

1. jei Sergio sunku nešvarumus sušluoti ant kartono, lai jis baigia šluoti ties balkono durimis ir nušluoja dulkes į balkoną, o nuo jo – į lauką, jei jam taip lengviau, ir, jei tai priimtina
2. jei šepėčio kotas per ilgas, sutrumpinti jį, kad Sergio būtų lengviau juo naudotis. Šepetį būtų galima padaryti tokio pat ilgio kaip ir jo lazda, kad jis galėtų laikyti šepetį tiesiai priešais save arba kampu į savo kūną ir stumti.
3. jei Sergio šluoti nenori, sugalvoti kokį nors ypatingą dalyką, kuriuo jis galėtų užsiimti, baigęs šlavimą. Palaipsniui didinkite skaičių dienų, kurias jis turi iš eilės šluoti kambarius, kad užsitarnautų šį dalyką, ir padėkite jam fiksuoti dienų skaičių, kad jis žinotų, jog artėja prie savo tikslo. Pavyzdžiui, paimkite nedidelę dėžutę arba padėklą ir jame padarykite skyrius. Į antrą, trečią ir ketvirtą skyrius įdėkite šiek tiek šepėčio šerius, o Sergio tegul kiekvieną dieną, kurią jis iššluoja kambarius, į vieną iš tuščių skyrelių deda po kokį mažą daiktėlį, pvz., akmenuką ar dantų krapštuką, kol pasieks šepėčio šerius. Pakomentuokite jo pasiekimus ir girkite jį.
4. pagaminti Sergio dėžutę – kalendorių su mažais skyreliais, skirtais kiekvienam užsiėmimui. Pamokyti jį sudaryti kitos dienos tvarkaraštį, naudojant daiktus arba

apčiuopiamus jų simbolius (pavyzdžiui, kortelę su priklijuotais šepčio šeriais), jei jis juos supranta.

INFORMACIJOS APIE VAIKĄ IR JO ŠEIMĄ FORMA

VARDAS: Ariel Ureta

AMŽIUS: 5

PAGRINDINIS GLOBĖJAS: sesė Mari

ŠEIMA: Ariel gyvena su savo tėvais ir trimis seserimis. Jis yra jauniausias šeimos narys. Jis turi du vyresnius brolius, kurie gyvena kaimyniniame kaime. Abu tėvai visą dieną dirba, o seserys eina į mokyklą. Jo vyresnioji sesuo Mari būna namuose.

ADRESAS: 22 Balang Barrio

ISTORIJA:

Ariel gimė ligoninėje, būdamas labai mažas. Jo motina daug savaitių negalėjo parsivežti sūnaus namo. Nuo parvežimo į namus Ariel sveikata labai gera. Jis niekada nėra lankęs mokyklos.

AKIŲ/SVEIKATOS BŪKLĖ:

Ariel akys yra labai mažos. Kai jis gimė, gydytojas pasakė, kad vaikas yra visiškai aklas. Ariel į šviesą nereaguoja.

APLINKA:

Ureta šeima gyvena trijų kambarių name. Svetainė didelė, joje yra suolas, nedidelis stalelis su radiju ir trimis kėdėmis, kurios pristatomos prie stalo valgymo metu. Virtuvėje yra didelė kriauklė, keletas lentynų, viryklė ir didelis stalas, ant kurio šeima ruošia sau maistą. Miegamajame yra keletas kilimėlių miegojimui, kurie, šeimai nemiegant, yra sudedami ant lentynų. Ant sienos yra lentyna ir keletas kabliukų šeimos rūbams sukabinti. Name yra ir erdvė prausimuisi, kurioje yra tualetas, nuotakas ir didelis kibiras, skirtas praustis. Prie laukujų durų yra erdvus prieangis, link jo nuo kelio veda du laipteliai. Grindys cementinės. Kiekviename kambaryje ant lubų kabo po didelę lempą.

KASDIENIS VAIKO IR ŠEIMOS GYVENIMAS: (Apibūdinkite vaiko gyvenimą; juo besirūpinančius ir su juo sąveikaujančius žmones; ir aplinkas, kuriose vaikas leidžia savo laiką. Pažymėkite, jei vaiko užsiėmimai ir aplinkos skiriasi nuo šeimos)

Ariel visada būna namie. Didžiąją dienos dalį jis miega. Kol jis išgeria savo buteliuką, jo sesuo arba mama laiko jį glėby. Per dieną jam sumaitinami keturi buteliukai. Dažnai naktį Ariel nemiega. Šeima sako, kad jis būna priekiniame kambaryje ir žaidžia su radiju. Kartais jis suranda Mari ir bando ją pažadinti. Jis nežaidžia su jokiais žaislais, o tuo metu, kai nemiega, sau pačiam skleidžia įvairius garsus arba sėdi prie radijo. Jis šliaužioja po kambarį, atsistoja prie sienos, tapšnodamas ją viena ranka. Kai Mari skalbia drabužius, ji vedasi Ariel į lauką kartu, tada jis miega šalia jos arba šliaužioja aplink. Jokių reguliarių užsiėmimų Ariel neturi. Vis dėlto, jis su visa šeima kartu eina į bažnyčią. Mama viešbutyje dirba tarnaitė, todėl į darbą išsiruošia labai ankstyvą rytą. Tėvas dirba staliumi netoliese esančiose dirbtuvėse, taigi kartais grįžta namo dienos metu, tada visada paima ant rankų Ariel, jei jis nemiega, ir nešasi jį į lauką

aplankyti kaimynų. Kitoms seserims išėjus į mokyklą, Mari ryte jį pakelia, nuprausia ir paduoda jam jo buteliuką.

ŠEIMOS NORAI:

1. Ariel šeima norėtų, kad jis reguliariai valgytų ir darytų tai kartu su šeima. 2. jie nori, kad jis sugebėtų žaisti su žaislais. 3. jo tėvas yra pagaminęs jam žaislų, tačiau vaikas su jais nežaidžia, nors kartais juos pakelia ir perneša į kitą kambario vietą. 4. idant vaikas dienos metu nemiegotų, jie norėtų, kad tuo metu Ariel darytų daugiau dalykų, sugebėtų labiau pasirūpinti savimi ir atlikti kokias nesudėtingas užduotis namuose, taip padėdamas Mari.

STIPRIOSIOS PUSĖS IR GEBĖJIMAI: (Apibūdinkite, kaip vaikas bendrauja; jo gyvenimiškus įgūdžius, buitinius, laisvalaikio, bendruomeninius, socialinius ir profesinius gebėjimus; kaip jis sugeba naudotis rankomis, kojomis, rega, klausa ir kitomis jusliniais, judėjimo ir rankų funkcijomis; ir dalykus, kuriuos vaikas mėgsta arba nemėgsta).

Jei laikosi už sienos, kėdės ar kitų baldų, Ariel gali savarankiškai sėdėti ir stovėti. Ariel gali išlaikyti buteliuką, jo motinai arba seseriai jį maitinant. Ariel gali atskirti daugybę garsų ir savo šeimos narių balsus. Jei vaikas išgirsta kažką, kas jam patinka, pavyzdžiui, iš radijo sklindančius garsus, jis iki tokio daikto nušliaužia ir uždeda ant jo savo rankas. Jei girdi savo sesers ar kažkieno kito balsus, gali kambaryje šiuos žmones surasti. Dažnai atrodo, kad jis klausosi, kas vyksta aplink jį kambaryje. Pavyzdžiui, išgirdęs lauke, šalia namo, žaidžiančius vaikus, jis nušliaužia prie durų ir sėdi labai ramiai. Ariel šeima supranta skirtingus jo leidžiamus garsus, kai Ariel nori valgyti arba nori, kad kažkas jį pakeltų ir panešiotų. Jis imituoja garsus ir kartoja juos pakaitomis su kažkuo, kas pradeda jį atkartoti. Sėdėdamas vienas, jis leidžia skirtingus garsus, kartais juokiasi, atkartodamas kokį garsą. Jei Ariel nenori kokio į jo rankas įdėto žaislo arba kito daikto, jis jį nustumia arba numeta.

Nors Ariel nesugeba vaikščioti, nesilaikydamas už niekieno pirštų ar nestumdamas kėdės, jis mėgsta užsiropšti ant tokių daiktų, kaip kėdės arba laiptai. Jei Ariel išgirsta jam patinkantį garsą, pavyzdžiui, skambantį nedidelį varpelį, jis pasuka galvą ir garsą seka. Ariel dažnai atsisako dėvėti trumpikes. Atrodo, kad jis kažkiek kontroliuoja savo ėjimą į tualetą, nes, prieš prišlapindamas ant grindų, jis pradeda leisti tam tikrus garsus ir nušliaužia į konkretų svetainės kampą. Būdamas prie nepažįstamų žmonių, kol nepripranta prie jų balsų, Ariel būna labai ramiai ir stengiasi pasitraukti į šoną. Pripratęs prie nepažįstamo balso, jis eina prie tokio žmogaus, liečia jį, tačiau nustumia į šalį, jei jį bando paliesti arba pakelti per greitai. Jei jis nenori kažkur su kažkuo eiti arba nori nustoti kažką daryti, vaikas sustingsta ir stengiasi pasitraukti į šalį.

VEIKLOS PLANAS

Vardas: Ariel Ureta	Laikotarpis: 1998 m. kovas ir balandis
Veikla: žaidimas su įvairiais daiktais, būnant vienam, ar su kitais. Aplink esančios erdvės tyrinėjimas rankomis.	Kur: šeimos svetainė.
Tikslas: suteikti Ariel būdą linksmai leisti laiką ir mokytis, kaip tai daro kiti vaikai. Išmokyti jį gebėjimų, kurie palengvintų jo sąveikavimą su kitais žmonėmis.	Su kuo: seserimi Mari
<p>ŽINGSNIAI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. svetainės kampe, kuriame Ariel patinka leisti laiką, įrengti jam vietą žaidimams. 2. suruošti jam vietą sėdėjimui, kurioje jis galėtų į kažką atsiremti, ir ant padėklo prieš jį sudėti nedidelius daiktėlius, pavyzdžiui, jam pagamintus tėvo žaislus, keletą šaukštų ir plastikinių puodelių, medienos gabalėlių ir akmenėlių. Pakabinti bambuko, kitų medžiagų ar popieriaus gabalėlius, kurie vaikui bus įdomūs ir paliesti skleis tam tikrus garsus. 3. šioje erdvėje pridėti pakankamai daiktų, kad judėdamas aplink jis liestųsi prie jų. Naudoti ir tokius daiktus, kurie paliesti skleidžia garsus. 4. pasakyti Ariel, kad atėjo laikas žaisti, ir padėti jam nueiti iki vietos žaidimams. 5. Ariel sėdės toje vietoje ir palies keletą ten esančių daiktų. Jei aplink jį yra daiktų, kuriuos reikia pakratyti, kad jie skleistų garsą, arba kuriuos galima naudoti dar kitais būdais, parodyti jam tuos būdus. 6. Ariel keletą minučių pasiliks šioje vietoje ir pažais su Mari ir jį supančiais daiktais. Palaipsniui jis praleis ten vis daugiau laiko ir darys vis daugiau skirtingų dalykų. 7. kalbėtis su juo ir girti jį už tai, kad žaidžia su daiktais, esančiais žaidimams skirtoje erdvėje. 8. paraginti jo jaunesniąsias seseris žaisti su juo toje pačioje vietoje ir parodyti joms, kaip tai daryti. 	
<p>PASIŪLYMAI MOKYMOUI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. būtinai parodyti Ariel, kaip jis gali žaisti šioje erdvėje ir kaip ją tyrinėti, tam panaudoti kai kuriuos iš ten esančių žaislų ar daiktų 2. kartais į šią erdvę padėti vis kitokių daiktų. Tačiau nepakeisti visų daiktų kitais vienu metu ir nepaimti kažko, kas jam labai patinka. 3. jo žaidimų metu kalbėti su juo ir skatinti, netgi, jei tuo metu esate užsiėmę kitais dalykais 4. Ariel žaidimų objektais gali būti bet kas iš supančios aplinkos, kaip audiniai, popierius, virtuvės rakandai, tačiau bus geriau, jei jie leis kažkokį garsą arba bus skirtingų jo dėmesį traukiančių tekstūrų. Jei Ariel turi seną antklodę ar audinio gabalą, kurį kažkada mėgo, apdengti juo kai kuriuos daiktus arba padėti jį žaidimams skirtoje vietoje bei „paslėpti“ jame keletą daiktų. 5. jei Ariel pradės daiktus kišti sau į burną, jo žaidimų vietoje jokiais būdais negali būti tokių smulkių daiktų, kuriuos jis galėtų praryti – jei jis linkęs aplinką tyrinėti burna, daiktai turėtų būti jo kumščio dydžio arba didesni. 6. žaidimų vietoje prikabinėti įvairių daiktų, kurie liestųsi prie jo, jam judant po erdvę 	

IDĖJOS ADAPTAVIMUI:

1. *daiktai turėtų būti tokie, kuriuos lengva sugriebti, pakratyti ar atidaryti*
2. *vaiką paremti pagalvėmis arba į kampą padėti kėdės atlošą, kad jis galėtų išsėdėti turėdamas laisvas rankas*
3. *jei tam tikrus daiktus jis ypatingai mėgsta, jam sėdint prieš jį galima padėti dėžutę arba nedidelę plokštumą. Žaislus ir daiktus pririšti prie šios plokštumos.*
4. *su tokiais daiktais, kaip puodai virimui, galima skleisti daug garsų, dėti į jos daiktus ir išversti sudėtus daiktus laukan*
5. *vaikui ugdantis įgūdžius, parodyti jam, kaip vieną ant kito sukrauti puodelius arba medienos gabalėlius, o tada juos nuversti, dėti daiktus į įvairių tarą, tada juos išimti ir padėti atgal; sudėti ten nedideles šukas, šepetčius ir kitus kasdienio gyvenimo objektus bei parodyti, kaip galima apsimesti, kad juos naudoji*

VEIKLOS PLANŲ PAVYZDŽIAI

Kokios rūšies funkciniai užsiėmimai yra įtraukti į šiuos mokymo planų pavyzdžius?

Pateikiame jums 12 veiklos planų pavyzdžių. Šiuos pavyzdžius sukūrė mūsų pagrindiniai darbuotojai su savo komandomis iš skirtingų pasaulio dalių. Jie suskirstyti į tris sritis pagal funkciją. Taigi rasite su tokia veikla susijusius pavyzdžius:

◆ **savęs priežiūra**

- gėrimas iš buteliuko
- rankų ir veido prausimasis
- nosies valymas
- trumpikių užsidėjimas

◆ **dalyvavimas įprastoje šeimos veikloje**

- miegojimo vietos paruošimas
- teritorijos aplink namą šlavimas
- ryžių virimas
- molinių puodų šampavimas šeimos fabrikėlyje

◆ **dalyvavimas bendruomenės veikloje**

- susitikimas su draugais vietiniame nedideliame restoranėlyje ar kavinėje išgerti kokį gėrimą
- dalyvavimas mokyklos susirinkimuose
- žaidimas su draugais su virvėmis ir guminėmis juostelėmis
- ėjimas į jaunimo susibūrimą ir šokimas

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: savęs priežiūra: gėrimas iš buteliuko

Vardas: <i>Joana</i>	Laikotarpis: <i>2000 m. gegužė - rugpjūtis</i>
Veikla: <i>gėrimas iš buteliuko atsisėdus.</i>	Kur: <i>valgymui skirtoje vietoje.</i>
Tikslas: <i>savarankiškumas ir kasdieniai įgūdžiai. Pasiruošimas valgymui ir skirtingo maisto prarijimas.</i>	Su kuo: <i>jos motina</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. signalas apie alkį, arba motina pasako, kad laikas valgyti</i><i>2. nueiti į valgymui skirtą vietą paimti buteliuko</i><i>3. atsisėsti valgymo poza</i><i>4. motina jai pasako, kad atsinešė buteliuką valgymui</i><i>5. paimti buteliuką ir priartinti jį prie burnos</i><i>6. čiulpti skystį ir jį ryti</i><i>7. patraukti buteliuką nuo burnos ir paduoti jį motinai arba padėti jį</i><i>8. Joanai paduodama pašluostė, jai padedama nusivalyti burną</i><i>9. vaikas pakeičia valgymo pozą ir išeina iš tam skirtos vietos</i><i>10. Joanai padedama nusiplauti rankas ir veidą</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. kalbant nuosekliai naudoti paprastus žodžius</i><i>2. siekiant padėti Joanai priprasti prie skirtingų maisto skonių ir tekstūrų, keisti į buteliuką pilamus skysčius ir čiulptukus</i><i>3. prieš skubant suteikti pagalbą, duoti jai pakankamai laiko, kad ji pati paimtų buteliuką ir pradėtų iš jo gerti</i><i>4. jei reikia prilaikyti jos buteliuką, paraginti Joaną laikyti jį drauge su jumis arba uždėti savo rankas ant jūsiškių</i><i>5. jei ji verkia ir priešinasi, tačiau ne kosėja ir ne springsta, keletą minučių palaukti, o tada vėl pasiūlyti vaikui buteliuką. Jei ji priešinasi ir toliau, palaukti, kol parodys esanti alkana, arba ateis laikas valgyti visai šeimai, ir bandyti dar kartą.</i><i>6. palaipsniui nustoti padėti atliekant visus žingsnelius – dedant buteliuką į burną, laikant jį, padedant jį pavalgius ir t.t. – kol ji pradės viską daryti savarankiškai</i><i>7. tokių rutininių procesų, kaip ėjimas valgyti į tam tikrą vietą, burnos nusivalymas arba nusiprausimas baigus, mokymas padės jai vėliau mokantis valgyti su visa šeima ir pasirūpinti pačiai savimi</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. <u>Regos ribotumai:</u> kartu su žodinėmis užuominomis duoti signalus ir lytėjimu: priliesti ją buteliuku, taip parodyti, kad jis jau paruoštas. Siekiant paskatinti Joaną naudotis savo rega ir siekti buteliuko, iš siūlų, audinio ar popieriaus pagaminti ryškiaspalvių buteliuko apmovų.</i><i>2. <u>Sunkumai ryjant:</u> a. jei ji neišmoko nuryti tiesiai sėdėdama, laikui bėgant palaipsniui keisti jos padėtį iš</i>	

gulimosios į sėdimąją. Stebėti vaiką, ar jis nespringsta.

- b. Siekiant padėti jai praverti burną, švelniai pamasažuoti jos žandikaulio sąnarius*
- c. čiulptukui esant jos burnoje, švelniai paglostyti jos gerklę, taip paskatinant nuryti.*

3. Sunkumai sėdint:

Laikant Joaną, kai ji valgo, arba kai sėdi savarankiškai valgymo metu, pasirūpinti, kad ji turėtų tinkamą atramą.

4. Sunkumai sugriebiant ir laikant buteliuką:

Pasodinti Joaną taip, kad ji būtų patogiai atsirėmusi ir kad galėtų atremti/paguldėti buteliuką ant pagalvės ar kito daikto. Jei ji gali suimti ir pakelti, tačiau nesugeba pakankamai praverti delnų, kad sugriebtų buteliuką, saugiu būdu įstatyti jį į puodelį arba padaryti jai buteliuko laikytuvą su rankena.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: savęs priežiūra: rankų ir veido prausimasis

Vardas: <i>Maria</i>	Laikotarpis: <i>2001 sausis – kovas</i>
Veikla: <i>nusiprausti rankas ir veidą reikiamu metu arba tada, kai liepiama.</i>	Kur: <i>vonios kambaryje.</i>
Tikslas: <i>savarankiškumas ir kasdienio gyvenimo įgūdžiai. Kaip įprastinė rutina, signalizuojanti apie kažkokio kito užsiėmimo pradžių arba pabaigą. Padidinti skirtingų temperatūrų ir tekstūrų toleravimą.</i>	Su kuo: <i>vyresne seserimi Josy</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>ryte, prieš einant miegoti ir prieš ir po valgio - signalas, kad atėjo laikas nusiprausti rankas ir veidą</i><i>surasti rankšluostį, muilą, vandens semtuvą ir vandens šulinį</i><i>pasemti vandens iš šulinio, susišlapinti rankas ir užsitėkšti jo ant veido</i><i>muilu ištrinti rankas</i><i>rankomis ištrinti veidą</i><i>iš semtuvo užsipilti vandens ant rankų</i><i>pasemti rankomis vandens ir taškyti juo veidą tol, kol nuskalaus muilą</i><i>paimti rankšluostį ir nusisausinti veidą ir rankas</i><i>išpilti likusį vandenį ir nunešti atgal semtuvą, į vietą padėti muilą ir pakabinti rankšluostį</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>Mariai padėti tik tada, kai tai būtina, be to, lai ji padeda mokačiam, pavyzdžiui, įpilti ar pasemti vandens</i><i>pamokyti Marią apsičiupinėti savo veidą ir rankas, kad pajautų, kada jie dar muiluoti ar šlapi</i><i>skatinti ją ir komentuoti jos veiksmus, pabrėžti, kaip gražiai dabar atrodo jos veidas, kaip gera jį liesti</i><i>palaiptiesniui visiškai nutraukti teikiamą pagalbą jai ir dalyvavimą bei buvimą prausimosi vietoje jai tai atliekant</i><i>prieš pasiūlant savo pagalbą, suteikti Mariai pakankamai laiko atlikti žingsnį pačiai, o tada, jei būtina, pasiūlyti minimalią pagalbą. Pavyzdžiui, vietoj to, kad veiksmą atliktumėte už ją, duoti žodinę užuominą arba pasufleruoti prisiliečiant - prilaikyti jos alkūnę arba indo apačią ir t.t.</i><i>tegul, prieš pradėdama vykdyti užduotį, Maria susirenka arba suranda visas reikiamas priemones ir išdėlioja jas ta tvarka, kuria jas naudos</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><u><i>Regos ribotumai:</i></u> <i>Padėti Mariai nustatyti, kas tai per daiktas, jį liečiant, ir susidėlioti daiktus atitinkama</i>	

tvarka. Muilą ir vandenį laikyti spalvotuose induose.

2. Sunkumai semiant, trinant arba lenkiantis:

Paimti tinkamo dydžio medžiagos gabalą ir apsiūti jį aplink jos ranką – Maria galės prausti juo veidą. Semtuvą vandeniui padėti ant žemai esančios lentynos arba žemai pakabinti, kad, vietoj to, jog piltų vandenį sau ant rankų, ji galėtų pakreipti semtuvą.

3. Priešinasi, kai prie jos liečiasi vanduo arba muilas:

duoti Mariai laiko pajusti vandenį ir, prieš tęsiant, paliesti jos veidą šlapiomis rankomis. Kai kuriems vaikams pavyksta lengviau priprasti prie vandens, jei iš pradžių, prieš sušlapinant veidą arba medžiagą, jų veidas patrinamas sausa medžiaga.

4. Sunkumai stovint ir išlaikant pusiausvyrą:

Naudoti mažą kėdutę arba, jei būtina, pritaikomą kėdę su lentynėle, kad visi daiktai būtų šalia jos ir tokiame aukštyje, kuriame juos lengva pasiekti. Veidą prausti su audiniu, kad Maria nesuslaptų, bandydama pasemti vandens ir nuskalauti muilą.

5. Sunkumai naudojant muilą:

muilui pasiūti nedidelę medžiaginę kišenėlę, arba tegul Maria į tokią kišenėlę įkiša ranką kartu su muilu. Naudoti skystą muilą, laikyti jį mažame indelyje arba buteliuke su dozatoriumu; kitas variantas - kietą muilą ištirpinti vandenyje, kad jis suminkštėtų, suskystėtų, ir taip vaikas galėtų jo išsispausti, išpumpuoti arba pasemti pirštų galais.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: savęs priežiūra: nosies valymas

Vardas: <i>Paulius</i>	Laikotarpis: <i>kai vaikas turi slogą</i>
Veikla: <i>nosies valymas arba jos pūtimas.</i>	Kur: <i>ten, kur tuo metu yra vaikas.</i>
Tikslas: <i>siekiant padidinti savarankiškumą, socialinį priimtinumą ir pačio vaiko komfortą.</i>	Su kuo: <i>savo mama.</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>kai Paulius pradeda garsiai kvėpuoti, šniurkščioja, arba jo nosis nešvari, atkreipti jo dėmesį į tokius signalus (garsus, šniurkščiojimą, bėgančią nosį) ir liepti jam išsipūsti nosį</i><i>kišenėje ar panašioje vietoje susirasti nosinę arba popierinę servetėlę</i><i>suimti už vieno kampelio ir išpurtyti</i><i>suimti už priešingo kampo ir ištempti ją tarp rankų</i><i>servetėlę pridėti prie nosies, švelniai su ja nosį sugnybti ir nuvalyti ją</i><i>siekiant uždengti prišniurkštą nosinės ar servetėlės vietą, ją sulankstyti</i><i>jei reikia, abiem rankomis paimti sulankstytą servetėlę arba nosinę ir pakartoti 5 ir 6 žingsnius</i><i>surasti šiukšlių dėžę ir išmesti panaudotą servetėlę arba padėti sulankstytą nosinę į jos vietą</i><i>dienos pabaigoje sulankstytą nosinę įdėti į nešvariems skalbiniams skirtą krepšį</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUĮ: <ol style="list-style-type: none"><i>jei Paulius nosinės arba servetėlės su savimi neturi, padėti jam ją surasti.</i><i>jei jis turi kišenę, tegul rengdamasis įsideda į ją nosinę</i><i>jei Pauliui neaišku, kaip reikia pūsti nosį, pademonstruoti jam tai</i><i>prieš puolant jam padėti, duoti Pauliui pakankamai laiko užbaigti žingsnį</i><i>pabrėžti, kad dabar jo nosis atrodo geriau, leidžia malonesnius garsus, ir paprašyti jo pasakyti arba gestais parodyti (pavyzdžiui, giliai įkvepiant) i, ar ir jo pojūčiai dabar kitokie, geresni.</i><i>tegl jis laikosi jums už rankos ir atlieka žingsnius kartu su jumis</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><u><i>Regos ribotumai:</i></u> <i>Jeį Paulius kišenės neturi, nosines arba servetėles visada laikyti toje pačioje vietoje. Prieš pradėdant servetėle valyti jo nosį, būtinai apie tai jį įspėti.</i><u><i>Sudėtinga bendrauti:</i></u> <i>šalia žodžių duoti jam ir kitokių signalų, pavyzdžiui, servetėle paliečiant jo skruostą. Išmokyti jį kažkokio ženklo arba gesto, kuris rodytų, jog jam reikia išsipūsti nosį. Prieš su juo paimant servetėlę arba nosinę, ir prieš paduodant ją jam, paprašyti jo parodyti atitinkamą ženklą</i><i>Jeį Paulius negali išlaikyti servetėlės arba priartinti jos prie nosies: tegul Paulius dalyvauja procese ir kartu su jumis atlieka visus žingsnius. Kai Pauliui reikės servetėlės, tegul jis tai pasako arba duoda atitinkamą ženklą.</i>	

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: savęs priežiūra: trumpikių užsidėjimas

Vardas: <i>Samatas</i>	Laikotarpis: <i>2000 m. kovas - birželis</i>
Veikla: <i>žaisdamas lauke, Samatas neprieštaraudamas dėvės trumpikes.</i>	Kur: <i>įvairiose namų vietose.</i>
Tikslas: <i>padėti vaikui sėkmingai funkcionuoti viešumoje.</i>	Su kuo: <i>jo motina</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. pasakyti Samatui, kad atėjo laikas eiti žaisti laukan</i><i>2. padėti jam nueiti iki vietos, kurioje turi persirengti, naudojantis kėde, vaikštyne arba remiantis pirštais</i><i>3. parodyti jam jo trumpikes ir uždėti jas ant jo, paraginti pagelbėti jums trumpikes užtraukti į viršų</i><i>4. padėti jam išeiti laukan ir paduoti jam žaislus</i><i>5. bent 5 minutes kartu su Samatu dainuoti ir žaisti – parodykite jam, kaip galima žaisti su įvairiais daiktais</i><i>6. šiam laikui pasibaigus, trumpikių nenuimti, tačiau ir neversti jo pasilikti su jomis. Jis gali ir toliau žaisti lauke, arba galima padėti jam grįžti į namus. Palaipsniui ilginti laiką, kurį jis praleidžia lauke, būdamas su trumpikėmis.</i><i>7. kai, žaisdamas lauke, jis įpras dėvėti savo trumpikes, parinkti kokį kitą malonumą keliantį momentą, kurio metu jis irgi turėtų jas dėvėti, pavyzdžiui, eidamas laukan pasveikinti į namus grįžtančio tėvo</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMU: <ol style="list-style-type: none"><i>1. stengtis tai daryti kiekvieną dieną tuo pačiu metu, galbūt, iš karto po pavalgymo arba pasinaudojimo tualetu</i><i>2. palaipsniui didinti atstumą, kurį jis pats turi nueiti, pradedant nuo durų ir kiekvieną dieną judant vis toliau į priekį</i><i>3. pasakojant jam, kas vyksta, arba sakant, ką jis turi daryti, naudoti tuos pačius paprastus žodžius ir daiktus</i><i>4. paraginti jį vaikščioti pakėlus galvą</i><i>5. jei jis nusiims trumpikes, nunešti jį į vidų ir paimti jo žaislus. Žaidimams pasibaigus ir grįžus vidun, leisti jam nusiimti trumpikes, tačiau nedaryti to už jį ir neleisti būti lauke be trumpikių.</i><i>6. prieš teikiant visapusišką fizinę pagalbą jo žaidimų metu, duoti jam pakankamai laiko reaguoti ir papildomų užuominų</i><i>7. žaidimus pradėti ir baigti tuo pačiu procesu</i><i>8. prieš jam einant į lauką, visada uždėti jo trumpikes</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. padėti Samatui eiti, laikantis už kėdės arba pirmų dviejų abiejų kito žmogaus rankų pirštų. Žmogus eina pirmas, kad jis negalėtų į jį atsiremti ar prisišlieti.</i><i>2. sufleruoti jam, kur jis turi eiti, garsinėmis užuominomis</i>	

3. *bendraudant nuosekliai naudoti funkcionalių daiktus kartu su paprastais žodžiais*
4. *žaidimų metu mokymuisi naudoti žaislus ir daiktus: akmenėlius induose, mažus audinio gabalėlius, skardines ar dėžutes su juose įdėtais daiktais, kurie skleisti garsus kratant*
5. *kad laikytųsi tvirčiau, trumpikių liemenį aprišti nedidele virvele arba diržu, idant ir nusiimti jas būtų sunkiau*
6. *trumpikės turi būti patogios tiek ties jų sėdyne, tiek ties klešėmis. Jei, būdamas lauke, jis prisišlapins, ir dėl to pasijaus nepatogiai, rūbelius pakeisti viduje ir išnešti jį atgal į lauk; paskutinius kelis žingsnius ar daugiau (jei tik įmanoma) tegul padedamas nueina pats Samatas*

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse šeimos veiklose: vietos miegojimui paruošimas

Vardas: <i>Yvetė</i>	Laikotarpis: <i>1999 spalį – gruodis</i>
Veikla: <i>lovos paklojimas miegojimui.</i>	Kur: <i>vieta miegojimui.</i>
Tikslas: <i>padidinti savarankiškumą ir pagalbą šeimai. Gali patobulinti subtilius ir bendrus motorikos įgūdžius, erdvės sąvokų suvokimą.</i>	Su kuo: <i>jos senele</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>šeimai pradėjus ruošis eiti miegoti, Ivetei bus pasakyta: "Eime, paklokime tavo lovą"</i><i>nueiti ten, kur sudėti pinti kilimėliai, ir paimti vieną iš jų</i><i>surasti pakylą miegojimui arba tam skirtą erdvę ant grindų ir padėti ten kilimėlį</i><i>surasti pagalvę ir antklodę bei padėti juos šalia kilimėlio</i><i>surasti tinklelį nuo uodų ir atnešti jį prie kilimėlio</i><i>išvynioti ir išskleisti kilimėlį</i><i>ant kilimėlio kraštų padėti pagalvę ir antklodę, kad jis vėl nesusivyniotų</i><i>rasti sienoje esančias vinis ir pritvirtinti tinklelį prie sienos</i><i>tinklelį nuleisti ant kilimėlio</i><i>pašlįsti po tinkleliu ir jo galus sukišti po kilimėliu</i><i>sėdint ant kilimėlio išvynioti antklodę</i><i>pasakyti šeimos nariams "labanakt"</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>užduotį kruopščiai suskirstyti į dalis ir mokyti žingsnelį po žingsnelio</i><i>kalbėti paprastais žodžiais ir demonstruoti, arba tegul Ivetė tol padeda atlikti jums visus užduoties žingsnelius, kol įvaldys kiekvieną iš jų</i><i>įsitikinti, kad kilimėlis susuktas, antklodė ir tinklelis nuo odų sulankstyti taip, kad besimokančiajam nuolatos būtų lengva juos išlankstyti</i><i>reikalingas priemonės visada dėti tose pačiose vietose ir tuo pačiu būdu</i><i>kalbėtis su ja apie tai, ką ji daro, ir dažnai girti</i><i>akcentuoti dalykus, kuriuos ji daro gerai, ir iš kur jūs tai žinote, pavyzdžiui, "tu pagalvę ir antklodę padėjai tinkamai, pažiūrėk, kilimėlis nesusivyniojo atgal"</i><i>tegul jina surenka visas reikalingas priemones ir išdėlioja jas ant grindų ta tvarka, kuria jas naudos</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><i><u>Regos ribotumai:</u> Prie besimokančiosios kilimėlio krašto prisiūti ryškios spalvos medžiagos gabalą arba kaspinę, kad jis būtų lengvai randamas.</i><i><u>Jeigu jai sunku kažką nunešti ar kitaip perkelti į miegojimui skirtą vietą:</u> tegul ji eina su suaugusiuoju ir suranda reikiamas priemones, tada jas nunešti į jos parodytą miegojimo vietą ir padėti ten, kur ji pasakys.</i>	

3. Jeji sėdi neįgaliojo vežimėlyje:

reikiamus daiktus sudėti lengvai pasiekiamoje vietoje. Tegul ji suranda daiktus ir laiko juos ant kelių, kol kažkas jos vežimėlį stumdo po namus. Tinklelį pakabinti vietoj lvetės, tačiau, jei ji gali išsėdėti be atramos, jo kraštus po kilimėliu lai susikiša pati. Jei ji negali laisvai naudoti rankų, tegul padeda jums tiek, kiek tik išgali.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse šeimos veiklose: teritorijos aplink namą šlavimas

Vardas: <i>Baskaras</i>	Laikotarpis: <i>2000 rugpjūtis</i>
Veikla: <i>šiukšlių rinkimas, žaislų sudėjimas į vietas ir takelių bei kiemo aplink namą iššlavimas.</i>	Kur: <i>teritorija aplink namą.</i>
Tikslas: <i>prisidėti prie namų tvarkymo. Orientacija ir mobilumas. Sugebėjimas atlikti užduotį.</i>	Su kuo: <i>jo mama.</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. kiekvieną dieną arba tada, kai liepia tėvai, susirasti grėblį, šepetį arba šluotą, kuriuo bus šluojama aplinkui namą esanti teritorija</i><i>2. padėti jį prie durų, toje vietoje, nuo kurios jis pradės šluoti</i><i>3. vaikščiojant po teritoriją, kuri tuoj bus šluojama, surinkti dideles šiukšles, žaislus arba kitus daiktus ir sudėti juos prie durų</i><i>4. paimti šepetį arba šluotą į rankas taip, kad būtų pasiruošta šlavimui</i><i>5. šluoti teritoriją judant pagal tam tikrą modelį viena kryptimi, kol bus baigta viena jos dalis</i><i>6. dulkes ir smulkias šiukšles sušluoti į krūvą</i><i>7. 4-6 žingsnius pakartoti visose šluojamos teritorijos dalyse</i><i>8. visas nedideles krūveles surinkti į vieną didelę krūvą ir nušluoti ją prie šiukšlių išmetimo konteinerio</i><i>9. dideles šiukšles sunešti į konteinerį</i><i>10. žaislus ir kitus daiktus sudėti į jų laikymo vietas arba grąžinti į tas kiemo vietas, kuriose jie prieš tai buvo</i><i>11. patikrinti padarytą darbą ir padėti į vietą grėblį, šepetį arba šluotą</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. nustatant tam tikrą šlavimo modelį, kaip nuorodą orientavimuisi panaudoti takelius arba patį namą</i><i>2. išmokyti jį atlikti šią užduotį nuosekliai, kad vaikas nepalikytų neiššluotų teritorijos dalių</i><i>3. kai Baskaras įvaldys šios užduoties atlikimą, jo šluojamoje teritorijoje pridėti įvairių daiktų (jei paprastai jų ten daug nebūna), kurie mokytų jį spręsti problemas ir bendrauti, aiškinantis, kur jis turėtų tuos daiktus sudėti.</i><i>4. Jei teritorija didelė, pradėti mokyti jį atlikti užduotį nedideliuose segmentuose – pvz., padalintuose takelių – kol jis išvalys didžiąją teritorijos dalį. Tada tegul pradeda valyti paskutinę likusį neišvalytą segmentą, ir palaipsniui didinti erdvę, kuri lieka neišvalyta, kol jis sugebės atlikti visą užduotį. Netgi dirbant mažame teritorijos lopinėlyje būtina kartoti visą procesą nuo pradžios iki galo: rasti grėblį, šepetį arba šluotą, surinkti šiukšles ir t.t.</i>	

IDĖJOS ADAPTAVIMUI:

1. Regos ribotumai:

išmokyti Baskarą, kaip galima naudotis grėbliu, šepėčiu arba šluota, norint gauti informacijos apie sodų, alėjų ar pastatų kraštus ir šiukšlių ar dulkių krūvas. Mokyti jį šluoti pagal tam tikrą modelį arba tam tikra kryptimi.

2. Jei Baskaras sėdi neįgaliojo vežimėlyje

jei jis gali judėti kartu su vežimėliu, išmokyti jį iššluoti jam pasiekiamą teritoriją. Tada pastumti kėdę tolyn. Pasisiūlyti padėti- pakelti arba išnešti didelius daiktus ir šiukšles arba išmokyti jį grėbliu, šepėčiu ar šluota patraukti sau šiukšles ir daiktus iš kelio.

3. Sunku judinti šluotą šluojant:

Tegul besimokantysis grėblį, šluotą arba šepetį stumia iš priekio arba traukia iš už nugaros

4. Sunku prisiminti teritorijos dalis, kurias reikia iššluoti, arba visus užduoties žingsnius:

nubraižyti nedidelį žemėlapią arba brėžinį, kur jis, dėdamas akmenukus, ar koku kitoku būdu žymėtųsi jau iššluotas dalis. Užduoties mokyti ta pačia tvarka ir eiga, naudojant žemėlapią arba brėžinį.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse šeimos veiklose: ryžių virimas

Vardas: Anu	Laikotarpis: 2000 m. gegužė ir birželis
Veikla: užžiebtį žibalinę viryklę ir išvirti ryžius	Kur: virtuvėje.
Tikslas: siekiant padidinti Anu atliekamą vaidmenį šeimoje ir jos savarankiškumą. Patobulinti Anu lietimo, klausos ir pažintinius įgūdžius.	Su kuo: jos mama.
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none">1. paimti indą su vandeniu, puodą su dangčiu, pakelį ryžių, didelį dubenį, puodelį, pašluostę, su kuria būtų galima suimti puodo rankenas, idant nenusideginti rankų, ir degtukų. Sudėti visa tai šalia viryklės.2. paimti didelį puoduką arba stiklinę ir pripildyti ją ryžiais. Išpilti ryžius į puodą.3. pripilti į dubenį vandens ir supilti jį į puodą.4. keletą kartų puodą su ryžiais stipriai pakratyti5. pakartoti 2 ir 4 žingsnius6. nupilti vandenį7. pačiupinėti puodo dugną, ar nėra žvirgždo, jo radus - išimti8. pilną dubenį pripilti švaraus vandens9. vandenį supilti į puodą10. patikrinti, ar viryklėje yra žibalo11. jei žibalo yra, uždegti viryklės ugnį degtuku12. jei žibalo nėra, pripilti jo į viryklę, tada padėti žibalą į vietą, o tada uždegti viryklės ugnį13. puodą uždėti ant viryklės ir palaukti, kol vanduo jame užvirus14. ryžiams užvirus, sumažinti ugnį ir uždengti puodą15. ryžiams verdant, padėti į vietą puodelį, dubenį ir degtukus16. praėjus kažkiek laiko, pakelti dangtį (Anus ranką turi būtinai saugoti pašluostė) ir padėti šalia viryklės17. ryžius pamaišyti šaukštu, siekiant išsiaiškinti, ar dar liko vandens, ar ryžiai neprilipo prie puodo dugno. Jei jie dar neišvirė, vėl uždengti puodą, palaukti dar šiek tiek ir vėl paragauti.18. ryžiams išvirus, ugnį užgesinti.19. nuimti puodą su ryžiais nuo viryklės ir nunešti jį ten, kur šeima paprastai valgo	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none">1. atliekant šią užduotį, reikia priimti daug sprendimų. Anus besimokant ją atlikti, reiki visada pasirūpinti, kad viryklėje būtų žibalo. Jai įvaldžius visos užduoties žingsnius, galima leisti žibalui viryklėje išsekti, kad ji galėtų pasimokyti jo pripilti.2. jei maišydama šaukštu Anu negali pasakyti, kiek puode liko vandens, tegul pasemia šiek tiek ryžių šaukštu. Papūsti į ryžius, kad jie šiek tiek atvėstų, tada paragauti, siekiant išsiaiškinti, ar išvirė.	

3. *prieš padedant Anu, leisti jai pabandyti atlikti žingsnį pačiai*
4. *kruopščiai stebėti, kad pamatytumėte, kada Anu pradės kažką daryti ne taip; sustabdyti ją prieš padarant klaidą, mokyti atlikti visus žingsnius iš eilės ir teisingai*
5. *Anu besimokant užduoties, jei jai sunku suprasti, ar ryžiai baigė virti, prieš dėdama puodą ant viryklės, tegul ryžius puode su vandeniu pamaišo šaukštu, kad pajautų, ką tai reiškia. Be to, ji gali pamaišyti ryžius ir tada, kai išgirsta juos verdant, prieš iš naujo uždėdama dangtį.*
6. *pačioje pradžioje, padedant Anu atlikti užduotį, tegul mama laiko ją už rankos ir žingsnelius atlieka kartu su ja*
7. *visada įsitikinti, kad, atlikdama bet kokį žingsnį, kurio metu ji turi paliesti ant viryklės jau pastatytą puodą, Anu naudoja pašluostę, taip apsaugodama savo rankas*

IDĖJOS ADAPTAVIMUI:

1. Aklumas:

Viryklės rankenėlę pažymėti lašeliu dažų arba lako, kad Anu galėtų pajauti, kiek reikia prisukti degiklį, ugnį didinant, ir kiek – ją mažinant. .

2. Jei sunku nešti pilną puodą

tegul Anu pilną puodą padeda ant kėdės šalia viryklės, o tada kėdę su puodu nustumia ten, kur šeima paprastai valgo.

3. Sunku reguliuoti liepsną:

jei Anu pamiršta atsargiai elgtis su ugnimi, į užduoties vykdymą įtraukti tokį žingsnelį, kurio metu ji atsiraitotų savo rankoves. Be to, visada naudoti nedidelę pašluostę arba susiūti ją taip, kad Anu galėtų įkišti vidun ranką, o pašluostė besiplaikstydama neužsidegtų.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse šeimos veiklose: molinių puodų šampavimas šeimos fabrike

Vardas: <i>Julio</i>	Laikotarpis: <i>1999</i>
Veikla: <i>įspausti ant puodų piešinius ir sudėti aukštyn kojom ant lentynos, kad išdžiūtų.</i>	Kur: <i>darbo kambaryje.</i>
Tikslas: <i>atlikti reikiamą darbą šeimos versle.</i>	Su kuo: <i>jo pusbroliu.</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>įeiti į darbo kambarį ir pasisveikinti su kitais</i><i>nuo lentynos paimti 5 pabaigtus puodus be piešinio ir išrikiuoti juos ant darbatalio</i><i>ant stalo išrikiuoti mažas skardines dažams</i><i>nuo lentynos paimti indus su dažais ir pripildyti jais skardines. Indus uždaryti ir padėti atgal ant lentynos.</i><i>nuo lentynos paimti dėžę su šampais ir pasidėti ją ant stalo</i><i>šampą pamirkyti skardinėje esančiuose dažuose ir šampuoti puodą aplink jo pagrindą</i><i>šį veiksmą kartoti su skirtingais šampais ir spalvomis, kol puodo piešinys bus baigtas</i><i>pabaigus visus 5 puodus, sudėti juos ant lentynos, kad išdžiūtų</i><i>paimti daugiau puodų, jei reikia, dar dažų ir kartoti užduotį iki darbo laiko pabaigos</i><i>išplauti šampus ir skardines</i><i>nuo darbatalio nuvalyti dažus</i><i>nusiprausti ir nusisausinti rankas</i><i>atėjus pertraukėlei ar darbo pabaigai, atsisveikinti ir išeiti iš dirbtuvių</i><i>suskaičiuoti, kiek puodų tą dieną buvo sušampuoti</i><i>pasakyti šį skaičių tėvui, kuris fiksuoja darbo užmokestį</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>jei besimokantysis nėra tikras, kaip turi puodus dekoruoti, pateikti dekoruotų puodų modelius</i><i>darbo priemonės ant lentynų išdėlioti ta tvarka, kuria jos bus imamos darbo metu</i><i>besimokančiajam pirmą kartą mokantis užduoties, visus proceso žingsnius pabaigti kartu su juo, tačiau pirmiausia koncentruotis į mokymą tokių žingsnių, kurie teikia daugiausia pasitenkinimo, pavyzdžiui, puodų šampavimą įvairiomis spalvomis. Išmokus šių žingsnių, dirbti atvirkštine eiga, kad vaikas išmokytų kiekvieno naujo žingsnio.</i><i>kiekvieno žingsnio metu besimokančiajam duoti pakankamai laiko veiksmui atlikti, prieš puolant jam padėti ar duoti nurodymų. Daugelis mokinių kai kurias užduoties dalis išmoks greitai, o kitus žingsnius įvaldyti jiems bus sunku. Duoti tik tiek nurodymų ir padėti tik tiek, kiek tai yra būtina.</i><i>dažnai komentuoti mokinio veiksmus ir atkreipti jo dėmesį į kitus tą patį darbą atliekančius asmenis, kad jis išmokytų sekti jų veiksmus, jei pasimes ir nežinos, ką daryti toliau</i>	

IDĖJOS ADAPTAVIMUI:

1. Ribota rega:

priemonės dėti ant darbo vietos ribas žyminčio kontrastingo fono, kurį sudarytų audinys arba popierius. Mokinys mokytis atlikti užduotį remiantis lytėjimu ir puodų kraštus naudojant kaip atspirties/nuorodos taškus. Štampus, indus su skirtingais dažais ir atitinkamas skardines sužymėti liestiniais arba spalviniais ženklais ar simboliais.

2. Sunku sutelkti dėmesį į užduotį:

Pradėti mokytis užduoties su vienu puodu – pavyzdžiui, prieš pradėdamas puodą spalvinti, tegul mokinys išsirenka ir pasideda puodą, tam puodui skirtus štampus ir skardines su dažais, tada viską pakartoja su kitu puodu. Pradėti nuo vieno arba dviejų puodų ir palaipsniui jų skaičių didinti. Pakilimas iš darbo vietos pasiimti daugiau puodų suteiks šansą pertraukėlei ir progą šiek tiek pajudėti nepaliekant darbo vietos.

3. Nėra tikras, kur sėstis, sunku prisiminti visas priemones:

kiekvieną dieną besimokantis sėdi toje pačioje savo darbo vietoje. Jei reikia, ant jo kėdės kažką padėti arba įspausti kažkokį raštą ant jos atlošo. Sukurti modelį/instrukcijų kortelę, kurioje būtų iš eilės sužymėti visi žingsniai.

4. Sunku nešti daugiau, nei vieną ar du daiktus:

mokiniui duoti padėklą su kraštais, jei jis sugebės nešti jį išlaikydamas jo pusiausvyrą, o dažų skardines tegul pripildo prie indų su dažais. Jei mokinys tuo pačiu metu negali judėti ir nešti kažkokių daiktų, priemonės paruošti jo darbo vietoje ir išmokyti duoti signalą kitam darbuotojui, kuris galėtų padėti, prisireikęs papildomų priemonių.

5. Kiti lengvai išblaško jo dėmesį:

iš nudažytos kartoninės dėžės ar medienos pagaminti improvizuotą kabiną ir padėti ją ant besimokančiojo darbo vietoje esančio stalo arba mažą staliuką, prie kurio jis turi dirbti, padėti kampe..

6. Sunku judėti tolygiai ir laisvai:

pagaminti arba įsigyti nedidelę formą, į kurią mokinys galėtų įstatyti puodą, kad jis stabiliai stovėtų. Paruošti jam rinkinį štampų su didesnėmis rankenomis, rankenas apvyniojant lipnia juoste ar kokia kita medžiaga, ir įstatyti juos į dėklą, kad rankenas būtų lengva sugriebti. Tegul mokinys skardines dažais pripildo, naudodamas nedidelį samtį arba šaukštą; sudėti skardines į kažkokį dėklą, kad jos stovėtų stabiliai.

7. Sunku bendrauti ir suprasti kalbą:

Išmokyti mokinį naudoti daiktus ir rodyti gestus vietoj žodinių užuominų arba tada, kai nori paprašyti pagalbos arba pasisveikinti su kitais.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas bendruomenės veiklose: susitikimas su draugais vietiniame nedideliame restoranėlyje ar kavinėje, idant nusipirkti ir išgerti gėrimą

Vardas: <i>Yasser</i>	Laikotarpis: <i>2000 m., vasaros atostogos</i>
Veikla: <i>šeštadienio popietę susitikti su draugais nedideliame restoranėlyje arba kavinėje ir išgerti kokį gėrimą</i>	Kur: <i>nedidelis restoranėlis.</i>
Tikslas: <i>suteikia socialinės sąveikos galimybę, padeda išmokti funkcinio orientavimosi ir mobilumo, suvokti pinigų sąvoką, įgauti bendravimo įgūdžių, išmokti palaukti, nustatyti seką ir daryti sprendimus.</i>	Su kuo: <i>jo broliu.</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. pasitikrinti, ar turi pinigų</i><i>2. į restoranėlį arba kavinę eiti pėsčiomis arba susirasti transportą</i><i>3. įeiti, nustatyti vietą, kur sėdi draugai ir nueiti prie jų staliuko</i><i>4. pasėdėti tyliai arba pasikalbėti su kompanionais, kol ateis padavėjas priimti užsakymo</i><i>5. pasisveikinti su padavėju ir paprašyti atnešti gėrimą. Jei meniu nežinomas, iš pradžių paprašyti jį atnešti ir užsisakyti po to, kažką išsirinkus..</i><i>6. tyliai palaukti gėrimo arba pasikalbėti su draugais</i><i>7. jei to reikia, gėrimą paruošti gėrimo procesui (pavyzdžiui, įsipilti arbatos, į stiklinę įdėti šiaudelių)</i><i>8. pabaigti gerti</i><i>9. draugų paklausti, kiek esate skolingas už gėrimą</i><i>10. pinigų padėti ant atneštos sąskaitos ir palaukti grąžos</i><i>11. padėkoti padavėjui, pasiimti grąžą, atsisveikinti su draugais ir išeiti iš kavinės</i><i>12. keliauti į sekantį savo kelionės tikslą</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUĮ: <ol style="list-style-type: none"><i>1. kruopščiai patikrinkite aplinką ir pabandydami atlikti užduotį, kad sužinotumėte, kada mokiniui gali prisireikti kažką pasirinkti arba priimti sprendimą, pavyzdžiui: jei draugai dar neatvyko, nėra laisvų vietų, yra vietų laukiančių žmonių; išpylė gėrimą; jei mokinys nėra tikras, ar turi pakankamai pinigų; restoranėlyje nėra mokinio norimo gėrimo. Į užduoties aprašymą įtraukite šias problemas išsprendžiančius žingsnius.</i><i>2. prieš pasiūlydami savo pagalbą, suteikite besimokančiajam pakankamai laiko kažkurį iš žingsnių atlikti pačiam</i><i>3. jūsų mokiniui pradėdant įgūdį įvaldyti, pradėkite šalinti save iš užduoties atlikimo – pavyzdžiui, susitikite prie restoranėlio arba prie stalo jame, o ne eikite iki jų kartu.</i><i>4. sukurkite galimas adaptacijas, kurias galėtų atlikti pats mokinys, jo draugas, šeimos narys arba kavinės personalas</i>	

IDĖJOS ADAPTAVIMUI:

1. Ribota rega:

Naudotis lazda, arba tegul lydi draugas, atliekantis neregio vedlio vaidmenį; klausytis, ar neatvažiuoja transportas, pasakyti vairuotojui savo kelionės tikslą, paklausti, kur jis važiuoja ir paprašyti pagalbos – pasakyti, kada bus privažiuota reikiama stotelė; kavinėje naudotis lazda arba paprašyti vieno iš draugų pabūti jūsų vedliu

2. Sunku kalbėti:

pasiruošti korteles, ant kurių būtų nurodytas jūsų kelionės tikslas ir norimas gėrimas padavėjui

3. Nesupranta pinigų verčių:

parodyti pinigus draugams ir paklausti, ar jų pakaks, prieš išeinant iš namų, pasiruošti reikiamą sumą, paprašyti draugų arba šeimos nario pagalbos

4. Sunku tyliai laukti:

atsinešti knygą, rankdarbį arba malonumą teikiančią bei pagal amžių tinkantį daiktą, jei kartais prisireiks draugų palaukti. Tegul draugai arba šeimos nariai, esantys kartu, padeda mokiniui ramiai sulaukti gėrimo.

5. Fiziniai apribojimai:

atsinešti reikiamus pritaikytus daiktus, pavyzdžiui, specialų puodelį, arba paprašyti atnešti daiktų, kurie gali tam tikroje situacijoje pagelbėti, kaip šiaudelis arba puodelis su rankena („Neįgalūs kaimo vaikai“ 36 puslapyje rasite adaptuotų puodelių aprašymus).

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse bendruomenės veiklose: dalyvavimas mokyklos susirinkimuose

Vardas: Indira	Laikotarpis: 1999 m. sausis – liepa
Veikla: dalyvavimas rytiniuose klasiokų susirinkimuose vietinėje mokykloje	Kur: vietinėje mokykloje.
Tikslas: padėti vaikui įsitraukti į jo mokyklos veiklą. Tai tokia veikla, kuri, mokytojų ir direktoriaus nuomone, yra būtina lankant mokyklą.	Su kuo: jos broliu Pauliumi.
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none">1. laukti suskambant skambučio arba kvietimo į susirinkimą2. eiti į susirinkimo vietą, susirasti klasiokus ir tyliai laukti, kol grupė bus pašaukta išsirikiuoti3. atsakant susirinkimo vadovui, atitinkamai pasisveikinti4. klausytis ir stebėti programą5. dainuoti mokyklos himną ir deklamuoti mokyklos vidaus taisykles kartu su grupe6. kai jūsų klasei bus leista eiti, išsiregistruoti ir eiti į sekančią reikiamą vietą pagal tvarkaraštį	
PASIŪLYMAI MOKYMUĮ: <ol style="list-style-type: none">1. kitam mokiniui parodykite, kaip jis galėtų padėti susirinkimo metu, pavyzdžiui, pagelbėti, kai prireikus nusilenkti, reikia sulenkti rankas2. jei besimokantį lengvai išblaško kiti žmonės, išmokykite jį pasitraukti į šalį, sukryžiuot rankas arba atsistoti kitokia poza, kuri suveiks kaip signalas, kad reikia išlikti ramiam ir atsispirti norui reaguoti3. jei mokiniui sunku susirinkime išbūti iki pat jo programos pabaigos, pasilikti tik nedidelę jos dalį, o palaiptiesniui laiką, praleistą susirinkime, ilginti. Būtinai taikyti įprastines įėjimo ir išėjimo rutinas ir signalus, kurie bus naudojami ir tada, kai mokinys sugebės išbūti visą susirinkimo laiką.4. sukurkite signalų sistemą, kad jis suvoktų, ko iš jo tikimasi, pavyzdžiui, alkūnės prilietimas gali reikšti, kad laikas nusilenkti5. skirkite laiko išmokyti mokinį įprastinių užsiėmimų, kurie yra susirinkimo dalis, judesių ir žodžių. Naudokite tas pačias užuominas, kurios yra naudojamos ir susirinkime, pavyzdžiui, tas pačias vadovo sakomas frazes.	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none">1. <u>Ribota rega:</u> besimokančiajam atvykus į mokyklą, kitas mokinys padeda jam surasti susirinkimo vietą ir, jei jo metu mokiniams duodami regimieji signalai, tyliai jam sufleruoja, ką daryti. Susirinkimui pasibaigus besimokantysis nuvedamas prie kažkokio orientyro, pagal kurį jis turi orientuotis, kaip pasiekti sekantį tikslą.	

2. Fiziniai apribojimai:

vaikščiodamas mokinys naudojami pagalbinėmis priemonėmis (ramentais, neįgaliojo vežimėliu) ir pradeda judėti susirinkimo vietos link keletą minučių prieš paskelbiant signalą rinktis. Mokiniui atsisėsti galima duoti kėdę.

3. Ribotas bendravimas:

deklamacijų ir kitų panašių procesų metu besimokantysis atlieka visus fizinius judesius, pavyzdžiui, lenkiasi, deda ranką prie širdies ir t.t.

4. Nežino, kur stovėti:

pasiklausti kito žmogaus arba palaukti gale, kol kas nors ateis ir padės surasti reikiamą vietą

5. Sunku sutelkti dėmesį:

Mokiniui duodamas kažkoks vaidmuo arba darbas, pavyzdžiui, iškelti vėliavą, toliau jis stovi šalia mokytojo.

6. Sunku suprasti ir sekti programą:

kad mokinys suprastų, kada vienas susirinkimo programos veiksmas baigiasi, o kitas prasideda, duokite jam nedidelę užsiėmimų lentelę arba kažką panašaus, kur jis galėtų sekti vykstančių procesų sąrašą. Iki kol mokinys išmoks visą įprastą rutiną, tai padės jam nujauti, kas bus toliau, pasiruošti ir suvokti, kiek laiko ten jie dar turi praleisti.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse bendruomenės veiklose: žaidimas su virvėmis arba guminėmis juostelėmis su draugais

Vardas: <i>Aklilu</i>	Laikotarpis: <i>2000 m. rudenio</i>
Veikla: <i>žaidimas su virvėmis arba guminėmis juostelėmis su draugais.</i>	Kur: <i>žaidimų aikštelė.</i>
Tikslas: <i>suteikti vaikui galimybę žaisti su savo broliais, seserimis ir draugais.</i>	Su kuo: <i>jo sesuo.</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. nueina ten, kur su virve žaidžia grupelė vaikų</i><i>2. laukia savo eilės, kad galėtų pasukti virvę</i><i>3. virvę suka tokiu pat tempu, kaip ir jos kitą galą laikantis žaidimo partneris</i><i>4. nustoja sukuti virvę, šokinėjančiam vaikui suklypus</i><i>5. vėl pradeda sukuti virvę, šokinėtojiui pasirengus</i><i>6. laukia savo eilės, kol galės pašokinėti</i><i>7. stovi šalia virvės ir šoka į susidariusį lanką iš karto, kai virvė atsitrenkia į žemę</i><i>8. pradeda šokinėti virvei kaskart atsitrenkus į žemę</i><i>9. kai ateina eilė kitam vaikui, užleidžia vietą</i><i>10. laukia, kol vėl ateis eilė jam, arba, jei vaikai baigė žaidimą, eina namo</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMOUI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. padėti vaikui išmokyti klausytis virvės skleidžiamo garso ir, atėjus tam laikui, pradėti ją sukuti arba sulenkti kelius</i><i>2. kitam vaikui parodyti, kaip jis galėtų padėti, pavyzdžiui, laikydamas jūsų mokinį už rankų ir šokinėdamas kartu su juo</i><i>3. išmokyti vaiką pradėti sukuti virvę tada, kai pajus, kad ji kyla jo rankose</i><i>4. pasipraktikuoti su vaiku. Praktikuokitės ir tai, kaip, atėjus kito vaiko eilei, reikia pasitraukti nuo virvės.</i><i>5. parodyti kitiems vaikams, kaip jie gali padėti jūsų mokiniui suprasti, kada reikia šokti, sukuti virvę arba palaukti savo eilės</i><i>6. jei vaikas negali šokinėti dėl fizinių sutrikimų, jei reikia, išmokyti vaiką sukuti virvę atsisėdus arba atsirėmus</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>1. <u>Ribota rega:</u> išmokyti vaiką klausytis, kada atleikia virvė ir pajusti vėjo gūšį, kurį ji sukelia, skriedama pro šalį. Išmokyti jį pajaušti, kada žaidimo partneris pradeda sukuti virvę. Tegul kitas vaikas padeda besimokančiajam atsistoti reikiama poza ir pradėti sukuti arba šokinėti.</i><i>2. <u>Fiziniai apribojimai:</u> suteikti vaikui kažkokią pagalbines priemones (pastatyti šalia medžio, duoti ramentus, neįgaliojo vežimėlį, kėdę), į kurią jis, sukdamas virvę, galėtų atsiremti arba ant kurios atsisėsti</i>	

3. Ribotas bendravimas:

išmokyti vaiką parodyti kažkokį gestą tada, kai jis nori nustoti žaidęs arba galvoja, kad atėjo jo eilė. Kitus vaikus išmokyti suprasti šį gestą ir parodyti vaikui, kada atėjo jo eilė.

VEIKLOS PLANAS

MODELIS: dalyvavimas įprastinėse bendruomenės veiklose: ėjimas į jaunimo susitikimą ir šokiai

Vardas: <i>Griselda</i>	Laikotarpis: <i>1999 m. spalio - gruodis</i>
Veikla: <i>dalyvauti susitikime, po jo pašokti. Užkąsti.</i>	Kur: <i>jaunimo centre.</i>
Tikslas: <i>susirasti draugų ir kartu su to pačio amžiaus vaikais dalyvauti socialinėse veiklose. Palaukti savo eilės ir naudoti socialiniam sąveikavimui būdingas frazes.</i>	Su kuo: <i>jos sesuo Angelina.</i>
ŽINGSNIAI: <ol style="list-style-type: none"><i>jeik ir pasisveikink su kitais</i><i>pradėjus susitikimą, atsisėsk į ratą</i><i>klausykis teikiamų užsiėmimų pasiūlymų, atsakinėk į klausimus, jei reikia, išsakyk savo nuomonę</i><i>susitikimui pasibaigus, kaip ir kiti dalyviai nustumk savo kėdę prie sienos</i><i>nueik paimti maisto bei gėrimų ir atsinešk juos prie nedidelio staliuko</i><i>nunešk tuščią lėkštę ir puodelį atgal prie kriauklės ir išplauk juos</i><i>grįžk į savo vietą ir klausykis muzikos, šoks, jei šoks kiti (jei kas pasiūlys, gali eiti išsirinkti muzikos arba padaryti tai kartu su kitais)</i><i>atėjus laikui išeiti, atsisveikink ir eik namo</i>	
PASIŪLYMAI MOKYMUI: <ol style="list-style-type: none"><i>išmokykite Griseldą klausytis kitų, kad išsiaiškintų, kada reikia eiti pasiimti maisto, nunešti kėdę, kur dėti nešvarius indus ir t.t. Tai pagelbės jai, jei įprastinė eiga pasikeis arba taps neaiški.</i><i>išmokykite kitus teikti jai pagalbą ir paramą, jei to prisireikia</i><i>prieš prasidedant susitikimui, tegul kas nors pasako besimokančiajai, kas bus jame aptarinėjama, kad Griselda, jei norės, turėtų pasiruošusi komentarą arba atsakymą</i><i>jai atvykus, nukreipkite Griseldą į reikiamą vietą, jei tai jos nesupainios</i><i>įtraukite ją į užsiėmimus, vietoj to, kad paprasčiausiai aptarnautumėte ją, tegul Griselda pati pasirenka, ką nori užkandžiauti, šalia ko sėdėti valgymo metu.</i>	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI: <ol style="list-style-type: none"><u><i>Sunku pamatyti:</i></u> <i>Garsinėmis užuominomis sufleruokite Griseldai, kur ji turėtų padėti savo kėdę susirinkimo pabaigoje, kurioje vietoje yra stalas ir maistas ir t.t. Stalą, ant kurio sustatyti gėrimai ir maistas, apdenkite su jais labai spalva kontrastuojančia staltiese.</i><u><i>Sunku bendrauti ir sekti diskusiją:</i></u> <i>kai kas nors norės išgirsti Griseldos atsaką, tegul kreipiasi į ją vardu, lai kalbantis žmogus švelniai ją priliečia arba kitokiu būdu duoda jai užuominą, kad iš jos laukiamas atsakymas. Pasirūpinkite, kad Griselda galėtų naudotis regimaisiais arba lytėjimo signalais, padedančiais</i>	

sekti susitikimo eigą. Naudokite šiuos signalus, kad padėtumėte jai dalyvauti priimant grupinius sprendimus. Pavyzdžiui, jei grupė ruošiasi balsuoti, ką nori veikti, duokite jai kiną arba vakarėlį žyminčią kortelę, kad ji galėtų panaudoti kortelę balsuodama. Jei kažkas kalba, o ji negali suprasti, kas, tegul šalia Griseldos sėdintis žmogus pasako jai, kas kalba, ir, jei reikia, persako jai kalbos turinį.

ŠALTINIAI

Kokias knygas naudinga perskaityti, jei norite daugiau sužinoti apie skirtingos rūšies negalias?

Pateikiama keletą skirtingos formos negalias ir jų įtaką mokymuisi ir funkcionavimui apibūdinančių šaltinių:

- "Neįgalūs kaimo vaikai: vadovas bendruomenės sveikatos, reabilitacijos specialistams ir šeimos nariams". Autorius: David Werner. Išleido: "Hesperian Foundation", pašto dėžutė 1692, Palo Alto, CA 94302, JAV. Knyga išversta į daugelį kalbų. Joje rasite ir lentelę, kuria remiantis galima nustatyti vaiko negalią, ir orientyrus, kur knygoje ieškoti informacijos apie ją. Joje taip pat pateikiama išsami informacija apie abilitacijos ir reabilitacijos technikas, adaptuotas pagalbines priemones ir kitos naudingos rekomendacijos, kaip padėti kaimo bendruomenėse gyvenantiems vaikams su specialiais poreikiais.
- "Informacijos apie negalią tarnyba": ši tarnyba padės jums nustatyti negalią ir atsiųs reikiamos medžiagos bei kitų informacijos šaltinių iš viso pasaulio, ypač iš besivystančių šalių. Rašyti galite šiuo adresu: Informacijos apie negalią tarnyba, AHRTAG, Farringdon Road, Londonas EC1M 3JB, DB. Telefonas: +44 171 242 0606. Faksas: +44 171 242 0041
- "Bendruomeniniai mokymai žmonėms su negalia". Autoriai: Einar Helander, Padmani Mendis, Gunnel Nelson ir Anne Goerd. Išleido: Pasaulio sveikatos organizacija, 1211 Ženeva 27, Šveicarija. Šie vadovai buvo išversti į keletą kalbų. Juose aprašytos strategijos, skirtos daugybinių negalią turinčių vaikų būklės vertinimui ir reabilitacijai.
- "Neįgalūs vaikai besivystančiose šalyse". Autorius: David Baine. Išleido: "Vector Press", Albertos universitetas, Švietimo psichologijos katedra, Edmontonas, Alberta, Kanada. Šioje knygoje aprašomos vaikų su daugybine negalia charakteristikos ir mokymo strategijos. Joje taip pat rasite patarimų, kaip sukurti ir naudoti į funkcionalumą orientuotą mokymo programą, mokant vaikus besivystančiose šalyse.
- "Vertinimo ir apmokymų vadovas: vidutinio sunkumo ir sunkios negalios". Autorius: D. Baine (1996)
"Neįgalūs vaikai besivystančiose šalyse: vertinimo planas ir instrukcija". Autorius: D. Baine (1999)
Išleido: abu rasite čia: "Vector International Press", Albertos universitetas, Švietimo psichologijos katedra, Edmontonas, Alberta, Kanada T6G-2M2 A. Ford, J. Black ir R. Schnorr (redaktoriai) (1997), Sirakūzų bendruomenė paremta mokymo programa vidutinio sunkumo ir sunkias negalias turintiems mokiniams. Rasite čia: "Paul H. Brookes Publishing Company", pašto dėžutė 10624, Baltimorė, Merilendas 21285-0624, JAV.
- "Mokymo programos kūrimo procesas ir modelis: vietiniai katalogai vidutinio sunkumo ir sunkias negalias turintiems mokiniams" (redaguota). Autoriai: M. Hudson ir H. Kleinert (1991). Išleido: Kentukio universitetas, 114 Mineral Industries Building, Leksingtonas, Kentukis. 40506-0051, JAV.
- "Funkcinė mokymo programa pradinių ir vidurinių klasių vaikams, turintiems specialių poreikių". Autorius: P. Wehman ir J. Kregel (redaktoriai) (1997). Išleido: "Pro-Ed Publishing", 8700 Shoal Creek Boulevard, Ostinas, Teksasas 78757-6897, JAV.

I PRIEDAS

- 1. Vaikų regėjimo problemos**
- 2. Vaikų, turinčių sunkumų mokantis, klausos problemos**
- 3. Regėjimo problemų turinčių vaikų protinė negalia**

VAIKŲ REGĖJIMO PROBLEMOS

1. Kada mes turime skirti ypatingą dėmesį vaiko regėjimo funkcionavimui?

Prastas regėjimas įtakoja vaiko mokymosi procesą. Taigi regėjimo funkcionavimą tikrinti reikia tada, kai jo mokymasis pasidaro problematiškas.

2. Kokie ženklai gali rodyti problemų su rega egzistavimą?

Apie tokias problemas mus turėtų įspėti kai kurie vaiko elgesio ypatumai. Įtarus pavojų, reikėtų kuo greičiau realiai įvertinti situaciją.

Be kitų elgesio ypatumų toliau išvardintieji gali būti regos problemų ženklais:

Vaikas atsisako žiūrėti į jam duodamus žaislus, mokymosi medžiagą.

Vaikui neįdomu žiūrėti į paveikslėlius, televizorių, paradas ir ceremonijas.

- Teikia ryškų prioritetą garsams (tarp jų ir savo paties skleidžiamiems)
- Tikslui pasiekti naudoja lytėjimą, kai rega būtų natūralesnis sprendimas
- Į daiktus žiūri tik iš nedidelio atstumo
- Į daikto išorę reaguoja tik iš nedidelio atstumo
- Sunku pakelti/paimti daiktus
- Neužmezga akių kontakto
- Nesugeba fiksuoti
- Neįprasti akių judesiai (vibruojantys vyzdžiai, klaidžiojančios akys)
- Vengia šviesos
- Sunku žiūrėti prieblandoje
- Klupinėja
- Neryžtingai vaikščioja, kai pasikeičia grindų arba žemė spalvos ryškumas
- Nenori patekti arba dalyvauti situacijose, kurių metu sudėtinga matyti aiškų jų vaizdą
- Imituoja motorines priemones, užsiima savo paties stimuliavimu

Nė vieno iš viršuje išvardintų ženklų nepakanka, kad vaiką būtų galima įvardinti kaip turintį regos problemų. Kai kurie iš jų gali lengvai signalizuoti apie klausos, motorikos arba emocines problemas. Arba gali išvis nerodyti esant kažkokią sunkią sveikatos problemą. Tačiau, jei vaiko elgesyje pastebimas vienas toks iš viršuje suminėtų signalų (jau nekalbant apie tai, jei pastebimi keli), reikėtų skirti ypatingą dėmesį tam, kad išsiaiškintume vaiko regos funkcionavimo kokybę. Jei, atkreipę papildomą dėmesį, pradėdate rimtai įtarti, kad vaikas turi problemų su rega, reikėtų tuoj pat objektyviai ištirti jo akis, regą ir regos funkcionavimą. Jei dėl vaiko suvokimo arba elgesio naudojant įprastines oftalmologines technikas, jo ištirti yra neįmanoma, reikėtų taikyti alternatyvius metodus. Tokiu atveju daug naudos duoda sisteminė vaiko elgesio analizė ir interpretavimas.

VAIKŲ, TURINČIŲ SUNKUMŲ MOKANTIS, KLAUSOS PROBLEMAS

1. Kodėl mes turime skirti ypatingą dėmesį į vaiko, kuriam sunku mokytis, klausą?

Prasta klausia įtakoja vaiko mokymąsi. Taigi klausos funkcionavimą tikrinti reikia tada, kai jo mokymasis pasidaro problematiškas. Jei išaiškėja, kad klausia išties pažeista, reikia adaptuoti vaiko mokymo metodus. Šioje knygoje kurtiems arba ribotą klausą turintiems vaikams ypatingas dėmesys neskiriamas.

2. Kokie ženklai gali rodyti problemų su klausia egzistavimą?

Kai kurios vaiko elgesio savybės gali signalizuoti apie suprastėjusią klausą. Iškilus bet kokiam įtarimui, reikėtų kruopščiai ištirti klausos funkciją. Toliau pateikiamas sąrašas nėra pilnas. Jame rasite tik keletą indikacijų.

Be to, joks simptomas nėra tiesioginis kurtumo ar ribotos klausos įrodymas. Tačiau, jei vaiko elgesyje pastebite vieną arba kelis iš išvardintų simptomų, turėtumėte pasidaryti budrus ir susisiekti su specialistu.

Galite įtarti problemas su klausia:

- Jei vaikas neatsisuka į su juo kalbantį žmogų
- Jei vaikas nereaguoja į netikėtus (garsius) garsus
- Jei į dainas ir kitokios rūšies muziką vaikas nekreipia dėmesio vaikams įprastiniu būdu (dainuodamas, imituodamas, šokdamas)
- Jei, atrodo, vaikui patinka vibravimas (garsiakalbiai, gerklos), tačiau jis nereaguoja į muziką arba balsą
- Jei vaikas leidžia tik neartikuliuotus garsus (verkia, rėkia, zirzia)
- Jei, norėdamas patraukti dėmesį, vaikas to niekada nedaro garsais
- Jei vaikas nekalba, arba jo kalbos vystymasis stipriai atsilieka
- Jei vaiko kalba yra neartikuliuota arba silpnai išsivysčiusi
- Jei vaiko kalbos įgūdžiai yra daug prastesni, nei kitose srityse: kasdieniniuose užsiėmimuose, piešime, žaidimuose, kuriems reikia geros regos

Užuominų apie galimas klausos problemas kartais galima rasti ir vaiko medicininėje kortelėje. Vaikams, kurių motina nėštumo metu sirgo raudoniuke, vaikams, kurie sirgo pasikartojančiu ausies uždegimu, kurie sirgo ligomis stipriai karščiudami, turintiems sudėtingų galvos deformacijų grės didesnis pavojus turėti suprastėjusią klausą.

REGĖJIMO PROBLEMŲ TURINČIŲ VAIKŲ PROTINĖ NEGALIA

1. Kodėl yra svarbu kruopščiai apsvarstyti, ar regos sutrikimų turintis vaikas neserga protine negalia?

Vaikui geriausiai padėti galima, pasirinkus teisingą metodą. Jei vaikas serga protine negalia, į jo mokymo strategiją reikėtų inkorporuoti ir darbo su tokiais vaikais patirtį. Tačiau prastus vaiko rezultatus paaiškina ir daugiau priežasčių, ne vien "protinė negalia". Svarbu jas visas apsvarstyti, nes kiekviena iš jų gali reikšti, jog reikės rinktis ir skirtingą būdą padėti.

Protinė negalia įtakoja visus žmogaus funkcionavimo aspektus. Tai paaiškina, kodėl beveik visos rimtos vaiko vystymosi problemos gali būti protinės negalios indikacijos. Iš kitos pusės, kiekviena atskira problema taip pat gali rodyti ir kitas negalias arba sutrikimus, o ne vien protinę negalią.

2. Ar kiekvienas vaikas, kuris atsilieka mokydamasis, turi protinę negalią?

To fakto, kad vaikas sunkiai mokosi, nepakanka vaiko protinei negaliai nustatyti. Vaikai, turintys mokymąsi apsunkinančių sutrikimų, kaip prastas regėjimas, tikrai nėra protiškai neįgalūs. Regos negalią turinčiam vaikui mokslas sunkiai sėktingas gali dėl daugelio priežasčių.

Be visų kitų, priežastys gali būti tokios:

- dėl (formalaus) išsilavinimo stokos
 - dėl nepakankamo regėjimo negalios kompensavimo ankstyvose vystymosi stadijose
 - dėl netinkamų mokymo strategijų, mokomosios medžiagos ir netinkamos mokymosi aplinkos
 - dėl pasimetimą keliančių skirtumų tarp namų ir mokyklos aplinkos (pavyzdžiui, skirtingos kalbos)
 - dėl emocinių problemų
 - dėl neurologinių problemų
 - dėl sunkumų kalbant
 - dėl problemų integruojant jausmus gaunamą informaciją
 - dėl problemų mokantis rašyti, skaityti ir skaičiuoti
- ARBA
- dėl protinės negalios.

Vis dėlto, jei, palyginus su kitais, vaikas stipriai atsilieka mokydamasis, tai, sujungus su regėjimo sutrikimais, gali turėti tokį pat poveikį kaip ir protinė negalia. Taigi "protinės negalios" diagnozė ne visada yra labai svarbi, darant išvadą, kad vaikui geriausiai galima padėti - bent jau esamą momentą - traktuojant jį kaip daugybines negalias turintį vaiką. Traktuodami vaiką tokiu būdu ir suteikdami jam tinkamas galimybes mokytis, galite nustebti stebėdami, kaip jo atsilikimas mažėja.

3. Kaip galima identifikuoti protinę negalią?

Protinę negalią turintys vaikai mokosi daug lėčiau, nei to paties amžiaus įprastinio protinio išsivystymo vaikai. Jie laikosi konkrečių sąvokų, tokiems vaikams sunku pritaikyti tai, ką išmoko, skirtingose situacijose. Dėl to jie vis labiau ir labiau atsilieka mokykloje. Toks lėtas ir kitokio pobūdžio mokymasis daro savo poveikį ne vien mokymosi rezultatams. Jis taip pat jaučiamas, atliekant namų ruošą, žaidžiant žaidimus, bandant surasti kelią ir taip toliau.

Išvadą, kad vaikas serga protine negalia, galima padaryti, jei jo elgesiui būdinga keletas papildomų charakteristikų:

- vaikui sunku susidoroti su jam teikiamomis užduotimis nuo pat ankstyvos vaikystės
- šiuos sunkumus galima pastebėti visose svarbiose vystymosi srityse (intelektinėje, motorikos, socialiniame ir emociniame funkcionavime, bendravime ir veido išraiškose)
- sunkumai atsiranda iš riboto gebėjimo suvokti daiktus iš esmės, o ne iš galimybių mokytis trūkumo, iš motyvacijos stokos arba dėl kitų negalios formų.

4. Kodėl regėjimo negalią turintys vaikai dažnai atrodo ne tokie protingi, kokie iš tikrųjų yra?

Per regą mes gauname konkrečią informaciją apie daiktus ir veiksmus. Jei mes negalime matyti daiktų ir veiksmų, turime sužinoti apie juos kitokiais būdais. Pavyzdžiui, lytėdami arba girdėdami jų paaiškinimą žodžiu. Norint gauti informacijos per lytėjimą ar kalbą, reikia būti sumaningesni, nei suvokiant informaciją per regą. Regėjimo sutrikimą turinčio vaiko vaizduotei, koncentravimuisi ir abstrakčiam mąstymui tenka didesni išbandymai. Kad gautų tuos pačius rezultatus, vaikas, kurio rega sutrikusi, turi stengtis labiau, nei gerai matantis vaikas. Dėl šios priežasties lyginant aklo ir tokio pat intelekto matančio vaiko rezultatus dažnai bus nepalankus aklajam, jei sprendžiant nebus atsižvelgta į skirtingus reikalavimus.

II PRIEDAS – FORMŲ PAVYZDŽIAI

- 1. Informacijos apie vaiką ir jo šeimą
forma**
- 2. Veiklos planas.**

INFORMACIJOS APIE VAIKĄ IR JO ŠEIMĄ FORMA

VARDAS:

AMŽIUS:

PAGRINDINIS GLOBĖJAS:

ŠEIMA:

ADRESAS:

ISTORIJA:

AKIŲ/SVEIKATOS BŪKLĖ:

APLINKA:

KASDIENIS VAIKO IR ŠEIMOS GYVENIMAS: (Apibūdinkite vaiko gyvenimą; juo besirūpinančius ir su juo sąveikaujančius žmones; ir aplinkas, kuriose vaikas leidžia savo laiką. Pažymėkite, jei vaiko užsiėmimai ir aplinkos skiriasi nuo šeimos)

ŠEIMOS NORAI:

STIPRIOSIOS PUSĖS IR GEBĖJIMAI: (Apibūdinkite, kaip vaikas bendrauja; jo gyvenimiškus įgūdžius, buitinius, laisvalaikio, bendruomeninius, socialinius ir profesinius gebėjimus; kaip jis sugeba naudotis rankomis, kojomis, rega, klausa ir kitomis jusliniais, judėjimo ir rankų funkcijomis; ir dalykus, kuriuos vaikas mėgsta arba nemėgsta).

VEIKLOS PLANAS

Vardas:	Laikotarpis:
Veikla:	Kur:
Tikslas:	Su kuo:
ŽINGSNIAI:	
PASIŪLYMAI MOKYMU:	
IDĖJOS ADAPTAVIMUI:	

Skaitytojų atsiliepimai

**Užpildydami šią formą padėsite mums
patobulinti sekančią knygos versiją**

KLAUSIMAI SKAITYTOJAMS

1. Knyga

- ar knyga buvo naudinga?
- kokiais būdais ji naudinga?
- kokiems vaikams?
- tėvams?
- kokiems specialistams?
- švietimui ir kursams?
- ar ji lengvai suprantama?

- ką jūs galvojate apie pačią knygą?
- ar I dalis buvo aiški bei suprantama ir ar buvo naudinga?
- ar buvo naudingi atvejų aprašymai ir pavyzdžiai?
- ar buvo naudingos formos?
- ar kalba paprasta ir aiški?
- o pats tekstas?
- ar turite kokių su šiuo knygos leidimu susijusių komentarų?
- kaip dėl duoto šaltinių sąrašo?

2. Į funkcionalumą orientuota mokymo programa:

- ar į funkcionalumą orientuota mokymo programa buvo naudinga jums ir vaikui, su kuriuo dirbate?
- kurie jos aspektai buvo naudingiausi? Kurie suteikė mažiausiai naudos?
- ar šioje knygoje aprašytas požiūris padeda jums atrasti problemų, su kuriomis susiduriate, sprendimus?
- kas knygoje praktiška? Kas ne?

3. Pasiūlymai:

- ar turite kokių nors pasiūlymų sekančiai knygos versijai?

"Bartimeus"

"Į funkcionalumą orientuota mokymo programa"

Pašto dėžutė Nr. 87

3940 "AB DOORN"

NYDERLANDAI

El. paštas: fc@bartimeus.nl

Faksas: 0031-343513996

**Į FUNKCIONALUMĄ ORIENTUOTA MOKYMO PROGRAMA:
SKAITYTOJŲ ATSAKYMAI Į KLAUSIMUS**

1. Knyga:

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

2. Į funkcionalumą orientuota mokymo programa:

-
-
-
-

3. Pasiūlymai:

-
-
-
-
-
-

Dėkojame Jums.

Vardas:

Adresas:

Miestelis/miestas:

Valstybė:

"Bartimeus"

"Į funkcionalumą orientuota mokymo programa"

Pašto dėžutė Nr. 87

3940 "AB DOORN"

NYDERLANDAI

El. paštas: fc@bartimeus.nl

Faksas: 0031-343513996